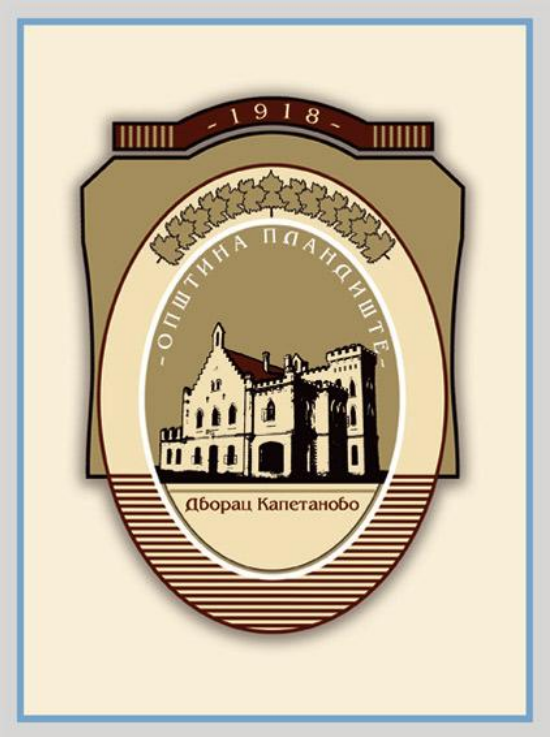

Опис симбола:

Облик је изведен из елипсасте и правоугаоне основе. Елипсасти централно постављени облик, доминантног у целој композицији окружује представљени дворац Капетаново и чини целовитост у изразу централне форме налик на медаљон.Правоугаони облик у горњој постављеној композицији са заобљеним ивицама благо закривљених бочних страна и горњом стилизованом круном представља основ позадине и усклађене равнотеже грба.На таквој површини у горњем крунском-ореолском делу налази се полувенац стилизованог карактера са представљених 13 листова платана- 13 листова платана симболизују 13 насеља у општини, а лист платана као симбол региона који обилује овом врстом дрвета.

У симболу, поред визуелних обележја, налазе се и натписи :

1. Општина Пландиште – натпис као централни информациони садржај;
2. Историјско потврђени датум године 1918.година (12. новембра 1918. године ушла српска војска у Зичидорф).

Фонт коришћених текстова ћириличног писма је century и century bold.

Колорит приложеног амблема је изведен из елемената природног колорита и под утицајем традиције.Сиво-зелена и окер као боје глине којом су изграђене куће, глином којом општина обилује и којом се колористички чак и данас препознаје. Чињеница је да је у Пландишту и Великој Греди била прва парна циглана у Војводини.Светло окер као боја дворова и њене колористичке усклађености са природом и окружењем паркова.Браон сига као колоритна комплементарност и контраст, као боја детаља.

Симбол општине (аутор проф.др *Горан Деспотовски*, академски сликар)

УВОД

1.1.Законом о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007 и 83/2014 – др закони) и **Статуом општине Пандиште („Сл лист општине Пландиште“, бр. 16/2008, 17/2012 и 3/2015)** утврђено је да општина доноси програме развоја појединих делатности.Неке од кључних надлежности локалних самоуправа су да уређује и обезбеђује задовољавање потреба грађана у области образовања, културе, здравствене и социјалне заштите; локална самоуправа има надлежности у области развоја и унапређења туризма, занатства, угоститељства и трговине, одговорна је за спровођење мера у области заштите животне средине, заштите од природних и других непогода, заштиту културног наслеђа локалног значаја. У основи Закон је у складу са Европском повељом о локалној самоуправи. Секторски закони у области културе, туризма, заштите природе и о културним добрима ближе уређује општи интерес у култури – **Закон о култури** („Сл. гласник РС“, бр 72/2009), туризму - **Закон о туризму** („Сл .гласник РС“, 36/2009, 99/2011, 88/2010, 99/2011-др.закони, 93/2012 и 84/2015), заштити природних добара –**Закон о заштити природе** („Сл. гласник РС“,бр. 36/2009),Заштита животне средине– **Закон о заштити животне средине** („Сл. гласник РС“, бр**.** 135/2004, 36/2009, 36/2009-др.Закон, 72/2009-Др Закон, и 43/2011-Одлука УС) и заштити културних добара - **Закон о културним добрима** („Сл. гласник , бр 71/94, 51/11,-др. закони и 99/2011-др. закони) као и начин обављања ових делатности.

Стратегијом одрживог развоја општине Пландиште за период 2014 - 2020 , Планом управљања спомеником природе „Стари парк у Великом Гају“ за период 2015-2025 и **Планом управљања „Парк дворца Јагодић“ за период 2015-2025** планиране су активности везане за програме заштите и очувања природних, културних и историјских добара и знаменитости општине Пландиште.

1.2. Институционални оквир:Програме развоје општине доноси **Скупштина општине** и **Општинско веће општине Пландиште, Комисија за друштвене делатности и Комисија за финансије, урбанизам, комуналне делатности и заштиту животне средине**, као стална радна тела Скупштине општине разматрају програме развоја и дају мишљења.

Комисија за заштиту животне средине и заштиту и очување споменика природе и културе коју је формирало Општинско веће општине Пландиште као своје саветодавно радно тело, између осталог, спроводи активности везане за заштиту животне средине, спроводи активности за заштиту и очување споменика природе и културе; сарађује са организацијама цивилног друштва која се баве заштитом животне средине, заштитом и очувањем споменика природе и културе и израђује акционе планове односно програме заштите и очувања споменика природе и културе.

Култура: Културно-образовни центар „Вук Караџић“ Пландиште, Народна библиотека Пландиште, Историјски архив Бела Црква, КУД „Дукати“ Маргита, КУД „Вук Караџић“ Пландиште, КУД „Братство“ Хајдучица, КУД „Бисери“ Хајдучица, КУД „Николаје Балческу“ Барице, КУД „Јасен“ Велики Гај, КПД „Петефи Шандор“ Јерменовци, Удружење Мађара „Чардаш“ Пландиште и ЗУК „Никола Тесла“ Пландиште;

Заштита животне средине: Општинска управа, инспектор за заштиту животне средине и послови заштите животне средине „Добровољно ватрогасно друштво“ Пландиште, Удружење пчелара „Бантаска матица“ Пландиште, Кинолошко друштво „Брзава“ у Пландишту, Кинолошко друштво Велика Греда, Удружење ловаца „Брзава“ Пландиште, Удружење риболоваца „Смуђ“ Пландиште.

Туризам: Општинска управа послови туризма, Удружење за туристичку промоцију „Планадијум“ Пландиште.

Партнери: Завод за заштиту споменика културе, Завод за заштиту споменика природе, управљачи природних добара у општини: Месна заједница Велики Гај и Радмила Јовановић, власница двораца Јагодић и Капетаново, АД „Хајдучица“ из Хајдучице, власник парка и дворца Дунђерских у Хајдучици, Министарство културе и информисања, Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Министарство трговине, туризма и телекомуникације, Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова.

1. ОПШТИНА ПЛАНДИШТЕ

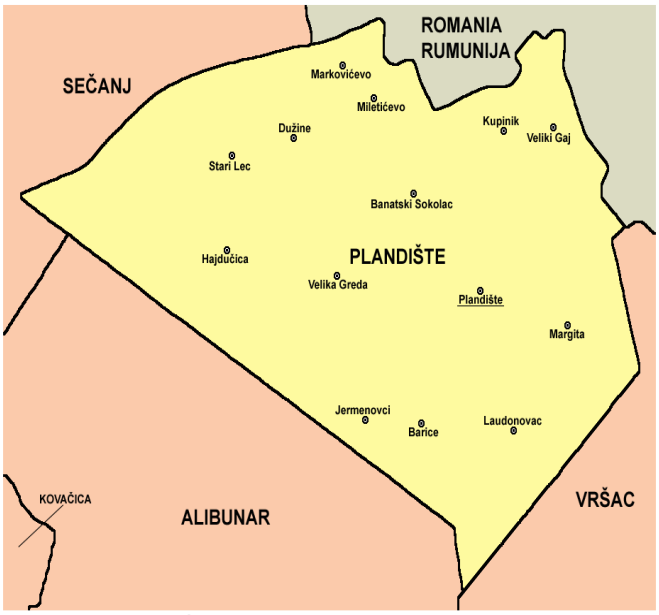

Plandište Municipality / Opština Plandište

Општина Пландиште се налази у северном делу Србије, у АП Војводини, у јужном Банату. Површина општине је 383 квадратна километра. Граничи се са општинама Вршац, Алибунар и Сечањ и са Румунијом.

Општина је по попису из 2011. године имала 11.336 становника у 14 насеља.

Подручје општине Пландиште је у потпуности део типичне банатске равнице, са разликама између апсолутних висина које износе око 15 метара. Нижи делови се налазе у Алибунарској и Иланџанској депресији, а виши на језерско-лесној тераси. Најнижа тачка (74,6 m) се налази на потезу Липтај у атару Јерменовци (Иланџанска депресија). Највиша тачка (89,5 m) се налази на језерско-лесној тераси на потезу Визурин (североисточно од Маргите). Преовлађују висине између 76 и 79 m.

Подручје општине Пландиште у односу на важније комуникације има релативно повољан положај. Кроз општину пролази железничка пругаЗрењанин-Пландиште-Вршац-Бела Црква, државни пут првог реда Нови Сад-Зрењанин-Сечањ-Пландиште-Вршац и државни пут другог реда Пландиште-Алибунар-Панчево-Београд.

Централно место (основни модификатор, орографских, педолошких, вегетационих карактеристика) у рељефу Пландишта заузима систем каналске мреже са дужином од 990,50 km и густином каналске мреже од 26 m/ha.

1.1. СТАНОВНИШТВО

Општина Пландиште припада подручјима са просечном густином насељености мањомод 50 становника на 1 km², тачније свега 35 st/km² и спада у најређе насељена подручја Војводине.

Укупан број становника општине Пландиште, по попису из 2011. год. (прерачуната вредност) износи 11.336, што је у односу на 2002. годину пад од 2.012 становника, односно 15,04%. У поређењу са просеком на нивоу АП Војводине (4,93%) и Републике Србије (4,15%), овај пад је значајно већи и указује на веома озбиљну депопулацију Општине.

Од укупног броја становника Општине Срби чине 51,76%, Мађари 11,29%, Македонци 9,19%, Румуни 6,92%, Словаци 5,43%, Роми 2,48%.... Обзиром на мултиетнички састав Општине, степен толеранције у општини Пландиште је израженији него код неке хомогене средине. На овом простору припадници различитих нација су већ вековима уназад научили да се може живети заједно. Вишејезичност је заступљена у свим институцијама локалне самоуправе као и у школама и предшколским установама. У службеној употреби су српски, мађарски, румунски, словачки и македонски језик. Просечна старост становника у општини Пландиште износи 42,4 године, према подацима

за 2012. годину. Пратећи тај тренд и индекс старења становништва у Општини је већи, и износи 156,88, у односу на Републику Србију (125,38) и нарочито АП Војводину (119,64).

Територија општине била је насељена још у палеолиту, а најстарија насеља су Стари Лец и Велики Гај из 14 века. Кроз историју, овде су живели Германи, Словени, Хуни, Авари, панонски Бугари и Мађари. Срби се нарочито насељавају за време сеобе Срба под Арсенијем III Чарнојевићем. Под Аустроугарском монархијом било је пет колонизацијаи тада су дошли Немци, Шпанци, Италијани, касније Мађари, Румуни, Словаци. После Првог светског рата насељени су солунски добровољци из Лике, Кордуна, Баније, Босне и Херцеговине, Црне Горе и након Другог светског рата из Македоније, Словеније и мањи број са југа Србије. Избеглице из Хрватске, Босне и Херцеговине и прогнани из Косова и Метохије током грађанског рата 1990-тих, нашле су свој нови дом у највећем броју у Великом Гају, Милетићеву, Великој Греди и Хајдучици. Данас у општини живи 20 националних и етничких заједница.

1.2. ПРИРОДНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Геоморфолошке, геолошке и педолошке особине – На територији општине Пландиште постоје три рељефне целине. То су Алибунарска и Иланџанска депресија (систем Источно-банатских депресија), те језерско-лесна тераса која раздваја поменуте депресије. Геоистраживања се изводе50 година и пружају неопходне и многобројне податке за потпуније познавање геолошке грађе.Прва структурна бушења су изведена 1947. године. Анализирани су подаци из три групе структурних бушотина и то код насеља Јерменовци, Велика Греда и Пландиште. На профилима бушотина издвојено је пет слојева: основно горје (пренеоген), миоцен, понт (доњи плиоцен), плаудински слојеви (горњи плиоцен) и квартар. Педолошка карта општине Пландиште представља прави мозаик (6 типова и 12 подтипова земљишта). Педолошке предиспозиције нису повољне: више од 80% земљишта је слабог неквалитета (ритске црнице и смонице). Водно-ваздушна проводљивост је слаба, односно у периоду јачег влажења земљишта, оно је лепљиво и тешко за обраду, док је за време суша земљиште тврдо и испуцало. Приоритетан задатак представља извршење мелиорационих радова (уређење, пре свега подземних радова, наводњавање).

Цела територија општине представља типичну банатску равницу. Нижи делови су у Алибунарској и Иланџанској депресији, а виши на језерско-лесној тераси. Најнижа тачка од 74,6 метара је на потесу Липтај у јерменовачкој катастарској општини (Иланџанска депресија), а највиша 89,5 метара на потесу Визурин у атару Маргите -североисточно од насеља. Преовлађују терени висине између 76 и 79 метара.

Што се тиче земљишта, у општини Пландиште, преовлађује ритска црница и ритска смоница које имају слабу водно-ваздушну проводљивост, што налаже потребу мелиорационих радова. Човек је интервенисао још у 18 веку, тачније 1745. године када се почело са прокопавањем корита Брзаве. Канал Терезије је прокопан у периоду од 1762. до 1769. године. У 19 веку прокопан је Шулхов канал у периоду од 1860. до 1863. године, а 1864. годинеје каналисана до тада лутајућа река Моравица.

У 20 веку изграђен је изолациони насип са каналом, почев од Купиника, те дуж границе са Румунијом до Појге, чије је каналисање завршено 1942. године. Године 1947. инжењер Никола Мирков је изложио свој пројекат ДТД.

Територија општине има висок ниво подземних вода који су условљени постојањем Алибунарске и Иланџанске депресије. Највиши ниво подземних вода имају бунари у катастарским општинама Лаудоновац, Пландиште и Банатски Соколац.

Уместо некадашњих мочвара, данас пољопривредно земљиште у општини Пландиште заузима 90% укупне површине што опет утиче на флору и фауну.

Језерско-лесна тераса представља сувљу површину и на њој се данас гаје, пре свега, разне врсте жита, кукуруз и неке индустријске биљке. Самоникле биљке су ретке.Од животиња овде има срна, зечева, лисица, текуница, хрчкова, мишева, вукова који силазе са Карпата када су зиме хладне. Од птица, има јаребица, препелица, фазана, грлица, врабаца и других.

У Алибунарској и Иланџанској депресији као влажнијим теренима сачуване су неке врсте из ранијих пејзажа: бели и жути локвањ, пловун, водени троскот, поред обала рогоз, шевар, трска...Од култура, узгајају се кукуруз, луцерка, сунцокрет, соја и шећерна репа. Значајне су и слатине где се јављају посебне биљне заједнице као што су заједнице зуке, безбридњаче, слатинастих степских ливада и друго. Од животиња, има птица пловуша и мочварица, затим фазана, јаребица, препелица, грлица, чворака, кобаца, сокола, врана, а ту живе и зечеви, срне и лисице.

Климатске особине – Општина се налази у умерено-континенталном климатском појасу. Средња годишња температура од 11,5 °C је највиша у Војводини. Годишње амплитуде средње месечних температура од 21,1 °C су најмање у Војводини. Са 1,5 °C зиме су најтоплије у Војводини. Најветровитији део Војводине, са малим бројем дана тишине. Кошава, као доминантан ветар, има у општини Пландиште највећу учесталост, јавља се просечно 73 дана годишње. Подручје општине је са најмањом релативном влажношћу у Војводини (средња годишња релативна влажност је 71%); облачност је већа од просека за Војводину (средња годишња облачност је 57%, за време вегетационог перода је 49%). Сума осунчавања је најнижа у Војводини (просечно годишње 1988 часова) и са највећом количином падавина (просечно годишње 657 mm/m2), у просеку у току зимског периода сваких 5 дана долази по један са снегом, који се у просеку задржава 29 дана годишње.

Општина има већу облачност и најмању суму осунчања у Војводини и то најмање часова осунчања у односу на војвођански просек има лети. Најмања је релативна влажност ваздуха у Војводини, што је последица највеће средње годишње температуре и најучесталијим деловањем сувих ветрова у Покрајини.

На територији општине не постоји метеоролошка станица па су коришћени подаци из вршачке. По њима, најхладнији месец у општини је јануар са средњом температуром од 0,1 °C, најтоплији јул са средњом температуром од 21,2 °C. Средња годишња температура у општини је 11,5 °C и то је највиша средња годишња температура у Војводини - војвођански просек је 11 °C.

Доминантан ветар је кошава која најчешће дува током јесени, затим преко зиме и у току пролећа. Дува у просеку 78 дана годишње из правца југоистока. Иза кошаве, по учесталости су ветрови из јужног квадранта - најчешће дувају зими, просечно 61 дан годишње.

1.3. ИСТОРИЈА

Што се тиче становништа општине, она је била насељена још у палеолиту. Остаци материјалне културе из палеолита постоје у Вршцу и Ватину који се налази на граници општине, а укупно у Војводини још у Бачком Петровцу и Житишту. Неолит је заступљен и то као појединачно налазиште код Великог Гаја, трагова бакарног доба има -оружје- код Барица. Локалитети из бронзаног доба постоје код Великог Гаја и Хајдучице где је пронађено оружје и код Велике Греде где је пронађено благо и оружје и код Пландишта као појединачни налаз. Трагова старијег гвозденог доба има код Великог Гаја, где је пронађено оружје, док трагова млађег гвозденог доба на територији општине нема.

Банат је под Римљанима био 150 година (98 до 268 г.н.е.) и из тог периода код Јерменоваца констатован је локалитет где су нађени новац и темељни зидови. Из доба Велике сеобе народа која траје од појаве Хуна (375 г) до појаве Мађара (896 године) има трагова код Великог Гаја и то аварског порекла у појединачном налазу. Из периода Велике сеобе народа остало је 11 шанчева у Војводини, од којих 2 у Бачкој, 5 у источном Банату, а 4 обухватају Банатски песак. На северној страни наше општине постоје 2 шанца.

Број Срба у Војводини почео је да расте после сеобе по Арсенијем III Чарнојевићем 1690. године, када је кренуло 40.000 српских породица. Турци су протерани из Баната 1717. године након чега је извршено 5 колонизација. Насељавани су Немци и Шпанци. У 19 веку насељавају наше крајеве Мађари, Румуни и Словаци.

Следеће систематско насељавање било је после Првог светског рата када су објекти колонизације били велики поседи у власништву земљишне аристократије страног и домаћег порекла. У састав Југославије 1923. улазе Велики Гај и Марковићево, тада Крива Бара. На подручју општине настала су три нова насеља, Банатски Соколац, Милетићево и Купиник насељавањем колониста из брдских крајева Лике, Кордуна, Баније, Босне и Херцеговине и Црне Горе. У Велику Греду је дошло 140 породица из Лике, Кордуна и Босне и Херцеговине, у Хајдучицу 70 породица добровољаца из Херцеговине и у Стари Лец 38 породица добровољаца.

Следећа колонизација била је након Другог светског рата, а основ колонизације била су напуштена немачка имања. Дошле су породице из Македоније и Албаније, преко 160, у Хајдучицу из Македоније 40, у Дужине 23 и у Стари Лец 17 македонских породица. Из Словеније је досељено у Велику Греду 63 породице, у Пландиште 48 и у Дужине 28. Из Србије у Пландиште је стигло 67 породица и у Велики Гај 38. Из Босне и Херцеговине 29 породица је дошло у Пландиште и 8 породица у Велику Греду и из Хрватске 3 породице у Пландиште.

На подручју општине Пландиште први становници су највероватније били Словени, Бугари, Авари, Гепиди...О тим насељима нема писаних извора. Из периода Велике сеобе народа постојала су нека насеља у општини о чему нам говоре пронађени локалитети.

Први пут у писаним изворима помиње се данашњи Стари Лец 1333. године под именом Leć. До турске владавине помиње се још 7 насеља: Велики Гај 1335, Трњан 1364, Берч 1375, Биосег 1375, Балад или Балат 1385, Хајдучка Греда 1405. и Шаркац, Жаркац или Жоркфалва у 15 веку. Од ових осам насеља, три - Трњан, Берч и Шаркац -више не постоје. Трњан и Шаркац су били између Пландишта и Великог Гаја, а Берч 3 километра западно-северозападно од данашње Хајдучице. Биосег, данашњи Банатски Соколац већ 1446. се помиње као ненасељен.

Низом војних похода до средине 16 века Турци су освојили и наше крајеве и прикључили их Отоманској царевини. У време турске владавине постојала су само два насеља и то Велики Гај (Gaj, Gross-Gaj i Nagy Gáj) и Балад (данашњи Купиник). Лец (Leć - Lőcs) и Хајдучка Греда су уништени за време турске владавине.

Крајем периода под Турцима први пут се помињу насеља: Морминт (Morminţ) крајем 17 века, Зелдеш (Zeldes) крајем 17 века, Света Маргита (Sent Margita) 1697. године и Свети Јанош (Sent Janoş) 1717. године.

По одласку Турака, након 1717. настаје период повољнијих друштвено-историјских услова формирања насеља. Тада настају 6 нових насеља, док су три стара поново насељена: Ирмењхаза (Ürményháza) 1817. године, Сечењифалва (Szécsenfalva) 1837. године. Ујфалу (Ujfalu) 1842. године, Велика Греда 1850. године (Ђерђхаза (Györgyháza) 1849. године, Ђурђево село 1919. године, Ђурђевац и од 1924. године Велика Греда) и Рарош крајем 19 века.

Поново су насељени Хајдучица 1809. године (Istvánfalva 1809. године, Istvánvölgy 1890. године, Hajdučica 1922. године), Лец под именом Стари Лец 1838. године и Биосег 1850. године.

Првобитни положај Хајдучице је често плављен па је 1824. године насеље измештено нешто јужније, на место данашње Хајдучице.

По Милошеву, Биосег је поново насељен после I светског рата, а по др Хегедишу и др Чобановићу Биосег се 1850. године помиње као насеље са 988 становника.

У овом периоду Балад се кроз 18 и кроз прву половину 19 века помиње као ненасељен. У другој половини 19 века помињу се две скупине салаша, Мали и Велики Балат са 600 становника. Морминт је од 1737. године ненасељен, а 1787. године се поново насељава.Добија ново име Зичидорф. Сент Јанош се на почетку владавине Аустроугарске не помиње као насељено да би 1745. године поново било насељено. Зелдеш је изгорео 1848. године за време револуције и више не постоји, а налазио се северно од данашње Велике Греде.

Од периода турске владавине уконтинуитету су насељени Велики Гај и Sent Margita.

После I светског рата Војводина, дакле и Банат, улазе у састав Краљевине СХС 1919. године. Тада се формирају у општини 3 нова насеља на местима старих.Банатски Соколац настаје на пустари Биосег, а Милетићево на пустари Рарош.На месту салаша Балат настао је Александров Гај -име промењено 1925. године.

У овом периоду промењено је 6 имена насеља, Хајдучка Греда постаје Хајдучица, Зичидорф Мариолана, Sent Margita, само Маргита, Irmenjihaza Јерменовци, Sečenjifalva, Сеченово, а Ujfaly постаје Крива Бара.

После II светског рата не настају нова насеља, само је дошло до промене неких назива. Крива Бара постаје Марковићево, Сеченово-Дужине, Александов Гај- Купиник и Sent Janoš- Барице.

Данас општина Пландиште има 14 насеља или 3% целокупног броја насеља у Војводини.

По облику насеља у општини постоје четвороугаони, настали у време Терезијанске и Јозефинско-Леополдинске колонизације-има их 11, а то су: Банатски Соколац, Барице, Дужине, Хајдучица, Јерменовци, Купиник, Маргита, Милетићево, Пландиште, Стари Лец и Велики Гај.

Издужен облик има само Велика Греда.

Крстаст облик имају Марковићево и Лаудоновац што су условиле геоморфолошке и хидролошке прилике.

Важнији датуми везани за Пландиште:

1717. године - Принц Еуген Савојски протерује Турке из Баната. Банат се промовише у посебну коморну област и не припаја се Угарској (везује се за Бечки двор);
1787-1788. године – Насељавање Пландишта (тадашњи Зичидорф) Немцима из Грапца, Хацфелда (данашњи Жомбољ), Велике и Мале Јече (сва насеља у данашњој Румунији);
1809. године - Пландиште добија тржишно право (право на 5 годишњих вашара и на недељне пијаце);
8. марта 1819. **године** - Пландиште добија тржишне привилегије;
30. маја 1848. **године** - Почела је функција Зичидорфског среза;
1876.године - Зичидорф постаје „велика општина";
12.новембра 1918. **године** - Ушла је српска војска у Зичидорф.

Важнији датуми везани за целу општину:

1333. године помиње се насеље Луас (данашњи Стари Лец) - Најстарије насеље у општини- не помиње се у средњем веку;
1355. године помиње се насеље Гај (данашњи Велики Гај) – Насеље постоји у континуитетеу;
(Подаци су из „Летописа општина Подунавских области“ Феликса Милекера).

2. НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА И ПРИРОДНА ДОБРА

2.1. СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

Године 1897. године спахија **Пал Данијел (старији**) саградио је велики каштел са лепим парком око њега. У овом каштелу је, између два светска рата постојао уређен тениски терен са шест игралишта. Терени су постојали и после Другог светског рата, све док су у њему била смештена деца - ратна сирочад.

Слика 1. Каштел у Старом Лецу 1

Други каштел је подигао **Јанош Данијел** 1894. године. Ова спахијска породица је саградила још један каштел, изван села, на салашу Јагодић, који је продала Богумилу Јагодић.

Налазе се под заштитом државе као споменици културе, а користи их Дом за душевно оболела лица „1. октобар“ из Старог Леца.

Слика 2.Каштел у Старом Лецу 2

Зграда Скупштине општине Пландиште из 1889. године. саградио је Вожинг из Будимпеште коме је ова зграда служила као летњиковац, има елементе класицистичког стила. Има предходну заштиту.

Слика 3.Зграда Скупштине општине Пландиште

Зграда Општинског суда у Пландишту сграђена 1908. године. У њој је било седиште зичидорфске општине, а у делу где је данас катастар, налазио се стан општинског бележника.Има предходну заштиту.

Слика 4.Зграда Општинског суда у Пландишту

2.2. ПРОСТОРНО КУЛТУРНЕ И ИСТОРИЈСКЕ ЦЕЛИНЕ

2.2.1. Дворац Дунђерских и Парк дворца у Хајдучици

Парк дворца у Хајдучици – са површином од 3,7 хектара, један је од најочуванијих вредних представника вртне уметности са почетка 20. века на територији Војводине и Србије. Типичан је пример мешовитог стила који је доминирао у вртној архитектури тога времена, насталог комбиновањем елемената класичног и пејзажног стила. У парку су сачувани лепи примерци храста лужњака, беле тополе, јавора, клена, сребрнасте липе и млече. Сврстан је у природно добро од великог значаја.

Слика 5.Парк дворца у Хајдучици

Парк дворца у Хајдучици је један од најочуванијих вредних представника вртне уметности са почетка 20 века на територији Војводине и целе Србије. Типичан је пример мешовитог стила који је доминирао у вртној архитектури тога времена. Настао је комбиновањем елемената класичног и пејсажног стила.Парк дворца је стављен под заштиту као природни споменик вртне архитектуре 1973. године. Након ревизије заштићених природних добара коју је извршио Завод за заштиту природе Србије, Скупштина општине Пландиште је донела одлуку о даљој заштити парка 2003. године. Тим актом сврстан у природно добро од великох значаја (природно добро друге категорије), у складу са важећим законом.Данас је парк омиљено шеталиште свих мештана Хајдучице и околине, језеро претворено у базен на који лети долази и по неколико стотина купача из свих места општине, а уз сам парк и базен је стадион фудбалског клуба „Хајдучица“. Дворац је дуго година био и место венчања младих парова. У последњих неколико година дворац, заједно са парком је дестинација разних туристичких путовања.

Дворац Дунђерских у Хајдучици такозвани „Каштел“ налази се у средишту парка.Саградио га је Лазар Дунђерски 1901. године по угледу на свој дворац у Челареву (Бачка) у близини дворца кога је подигао Дамаскин. То је приземна зграда грађена у

класицистичком стилу. Дворац Дунђерских је непокретно културно добро од великог значаја; Година проглашења 1984, а од 1991, културно добро од великог значаја.

Слика 6.Дворац Дунђерских у Хајдучици такозвани „Каштел“

Милан Белегишанин је у својој књизи Камен у житу - Замкови и дворци Војводине (илустроване приче и легенде)написао о Хајдучичком дворцу:

„Зграда замка Хајдучице је из 1880-тих година. Власник, Лазар Дунђерски је одлучио да се замак сагради у класицистичком маниру.

Тврди се да је парк замка најлепши од свих паркова који су грађени уз замкове Војводине. Помало подсећа на неговане прсте педесетогодишње грофице, на којој нема много накита, али ни бора. На тој руци парку, доминира варка младости.

На улазу у парк, на кори храста Лужњака, изникла је џиновска печурка Лудаја, за коју се говорило да ствара хлад, који је опаснији од орахове сенке и да онај који пређе рубове сенке џиновске печурке губи способност да сања.

Ова печурка дели парк замка од травњака који води све до помпезног степеништа и упадљивог трема замка.

Храст и печурка подсећају на стражара дошлог из неке земље дивова, који не дозвољава успоменама да оду.

На излазу из парка налази се ћутљиво језеро које је вечито бистро. Иако се не налази на трусном подручју, по неки пут, у ноћима без месечине, вода се из чиста мира узбурка.

На позив власника замка, из далеке руске степе, дошао је сликар, који се звао Јатан, да би насликао неколико слика за салон прелепог замка Дунђерских.

Хајдучица је деловала на сликара умирујуће и мислио је да ће посао брзо привести крају. Чак је и новац добио унапред.

Замак се налазио на крају села, где се и данас налази, тако да је уметник био окружен потпуним миром.

Прва два месеца се само шетао парком, дивећи се кори моћних храстова, гледајући са страхопоштовањем печурку, и понекад се купајући у језеру.

Но, прошло је три године, а сликар никако да прикупи инспирацију и да крене са радом. Сваки пут кад би узео кичицу, рука му је отежавала, а на очи му се навлачила мрена. Срце му се празнило, а чело росило страхом и знојем.

Једне је ноћи уснио како се шета поред језера. Изненада, зачу глас:

„У мени је скупљена сва лепота природе. Замочи четкицу у моју воду и створићеш најдивније преливе боја. Инспирација ће ти бити непресушна. На мојој површини и у мом дну, спавају дуга и звезде. Кроз моје капи дишу облаци, а кроз таласе моје воде израња бело голубије крило. Свето искуство природе ће бити твоје, само ми мораш обећати да ћеш ми поклонити све оно што ћеш сањати од идуће ноћи па до краја живота, ти и две генерације твојих потомака".

Уснули сликар одмах на ово пристаде.

Сутрадан ујутру, када се пробудио, Јатан крену ка језеру носећи са собом штафелај. Журећи кроз шуму парка, онако замишљен, није приметио да је прошао испод ћиновске печурке, здробивши неколико листова у њеној хладовини. Стигавши до језера, замочио је кичицу у воду, и догоди се чудо-почеше да се стварају прекрасне слике. Имао је утисак да му неко други води руку. Не само што су облици и боје на штафелају одисале белим голубијим крилима, него се чуо и лепет тих крила.

Јатанове септембарске шуме, не само да су имале све јарке боје Михољског лета, него је између оквира штафелаја допирао мирис прве трулежи лагано умирућег лишћа.

Платна сликара су постала магија боја која је могла да се чују и омирише.Али, од тада је сликар изгубио своје снове. У прво време му то није сметало, пошто је то тумачио својим добрим здрављем. Мислио је много ради, па се умара, а затим упада у тврд, здрав сан без снова.

Но, како је време пролазило, почео је да схвата, да уколико у сну не сања, тада у то време и не живи. Сан без снова је изгубљено време.

Увидео је да је дао превелик залогај језеру. Трампио је за неколико слика повећи део, не само свог већ и део живота својих синова и унука.

Након свега тога, нагло остарели сликар је брзо напустио Хајдучицу, као да бежи од нечега....

А језеро, бременито сновима три генерације, понеки пут бива узбуркано, а понеки пут бива као стакло. У првом случају се чини да се из водених лукова извиру неки чудни облици, који као да су изашли из ноћне море неког несрећника, док се, када је вода језера мирна, у њој се могу видети прекрасне слике далеких предела који су пуни рике јелена и неке чедности која капље са Храстова, Бреза, Врба и Топола. Тада се из дубине језера зачује ловачки рог - језеро сања туђи трампљени сан...

У унутрашњости зграде замка налази се соба са огледалима у којој се чува део намештаја Лазара Дунђерског, оних неколико завршених Јатанових слика и један кревет. За овај кревет се тврди да је Јатанов и да је у њему сликар почео да губи ноћи свога живота. То је широк, гостински лежај са тешким покривачем који ничим не одудара од постеље коју бисте понудили драгом косту или старом пријатељу. Једино што изненађује, то је узглавље на коме се место јастука налази ћиновска печурка.“

Стари војвођански богаташи

Моћни Лазар на седам спахилука

„Лазар је имао петоро деце: синове Ђорђа и др Гедеона и кћери Ленку, Милку и Олгу. Милка је наследила имање у Соколцу, Ленка је умрла млада. Олга је после очеве смрти водила имање у Хајдучици и упамћена је по примерној велепоседничкој пракси. На имању Олге, између два велика рата, била је најбоља ергела коња у држави. На имању су гајили 500 јоркширских свиња. Виноград са првокласним грожђем се простирао на 6 јутара, младице за воћњаке су неговане у стакленој башти. Сејали су 300 јутара кудеље, коју је прерађивала фабрика на имању. Имање је имало 70 километара канала са пумпама, а транспорт се одвијао по шинама. Имање је имало 5.000 јутара земље од чега је 4.000 одузето у аграрној реформи Краља Александра.“

(Из Часописа за пословне комуникације, број 1, лето 2004.)

2.2.2. ДВОРАЦ ЈАГОДИЋ И ПАРК ДВОРЦА НА САЛАШУ ЈАГОДИЋ

Парк породице Јагодић на салашу Јагодић– је значајно природно добро који се простире на површини од 8,6 хектара. Од старих стабала присутно је неколико црних ораха, гледичије, црвенолисних јавора, храстова лужњака и слично.

Слика 7.Дворац Јагодић и парк дворца на салашу Јагодић

Дворац Јагодић на салашу Јагодић налази се уз саму реку Брзаву на ободу општине Пландиште. Дворац припада групи пољских двораца у класицистичком стилу, зидан на имању спахија. Саградио га је 1835. године Петар Јагодић, племић „од Крњаче“, велепоседник, поджупан и посланик у ондашњој Српској народној скупштини у Сремским Карловцима. Налази се на ободу Парк дворца. Породица Јовановић је садашњи власник дворца.

Слика 8.Дворац Јагодић непокретно културно добро од великог значаја;Година проглашења 1989, а од 1991, културно добро од великог значаја

2.2.3. ДВОРАЦ КАПЕТАНОВО СА ЛОВНИМ ПОДРУЧЈЕМ

Дворац „Капетаново“ саграђен је 1904. године недалеко од Старог Леца на 500 метара од пута Вршац - Зрењанин. Саградио га је ондашњи жупан Ботка Бела који је рођен у Банлоку 1861. године. У Банат је дошао након што је купио велике комплексе земље, око 1100 јутара и врло брзо је стекао углед. Дворац је спратна зграда, подужно орјентисана са двосливним кровом и три забата. Грађен је у духу псеудо-средњовековног замка и као такав представља редак примерак дворца на територији Војводине. Дворци овакве врсте значајни су за друштвено-историјске и културне прилике тог времена, а у односу на споменички фонд представљају редак примерак дворца на територији Војводине. У току је рестаурација од стране нових власника који планирају да осмисле и дворац и простор око њега новим садржајем.

Слика 9.Дворац Капетаново

Дворац Капетаново, непокретно културно добро од великог значаја; Година проглашења 1985, а од 1991, културно добро од великог значаја. Грађен у псеудосредњевековном стилу, подигао је велепоседник Ботка Бела 1904. године. Дворац је са намештаје 1938. године продат на јавној лицитацији коју је спровела банка из Зрењанина као поверилац дуга. Купио га је трговац из Бочара, Франц Мај и дао својој ћерки Емилији која га је донела у мираз Милану Капетановупо коме се дворац и данас зове Капетаново. Дворац је сада у власништву породице Јовановић.

Милан Белегишанин је у својој књизи Камен у житу - Замкови и дворци Војводине (илустроване приче и легенде) написао о Капетанову:

„Овај замак је смештен ван насеља. Потпуно је усамљен, тако да у банатској равници изгледа помало донкихотовски. Не мисли ни о чему и не наслања се ни о шта. Подсећа на камен крај морске обале који на себи нема маховине, нити је иоле укопан у земљу. Море га не додирује и под њим нико не живи, па ипак застанете и дивите му се.

Другог августа 1938. године (баш на Светог Илију), Бела Ботка, власник замка је шетао парком Капетанова и мислио о својој судбини. Потпуно је банкротирао, и размишљао је како да то саопшти жени. Кад је запросио Ему, која је петнаест година била млађа од њега, мислио је да му је све под ногама.

Капетаново је било саграђено, а Ема у двадесетим, замак и жена. Обоје високи и витки, тако да им позавиде небеса. Са Високе куле замка и из очију жене излетале су беле голубице. Данас је одлучио да замак прода на јавној лицитацији. Једино је то могло да му

помогне и да га спасе потпуне пропасти. Ема је све то знала, али је некако веровала у чудо и ни сањала није да ће јој се муж одлучити на овај последњи, очајнички корак. У зидине тога замка било је уграђено више од двадесет година њихових пољубаца и срећних јецаја.

Када се пренуо из размишљања, угледао је једног веома старог човека који је ходао око фонтане замка и пажљиво брао неке траве. Нешто је тихо мрмљао као да гата. Бела му је пришао и упитао га шта ради на његовом имању. Старац га је погледао својим мутним погледом и одговорио му: „Сакупљам биље које осећа да ће се догодити несрећа, справљам од њега чај и лечим болне људске душе. Немој јој данас ништа рећи". Бела Ботка је, не знајући зашто ,одговорио старцу: „Морам, и кренуо ка замку. Учинило му се да је чуо старца да је још једном викнуо за њим - Немој јој данас ништа рећи".

Бела је ушао и рекао жени да се замак продаје на јавној лицитацији.

Ћутала је једно време, а затим му је пришла, погладила по образу и пољубила у око. Те исте ноћи, када је Бела заспао Ема се искрала из постеље, попела на највишу кулу замка, полила се бензином и запалила. Изгорела је брзо и од ње није остало ништа, чак ни пепео. Остало је само неколико праменова плаве косе, које су попут венчаница смрти дуго облетали око замка.

Од тога августа 1938. године, небом су сваке ноћи шарале звезде репатице, подсећајући на тужни ватромет, или на опело неба. Бела Ботка је одмах након тога напустио Капетаново.

На четири километра од Капетанова, налази се Стари Лец, са два замка које је подигла породица Данијели.

Последњих неколико деценија, унутар зидова, који су некада служили за декорацију и омеђивање прелепих паркова, налази се болница и прихватилиште за старе и немоћне, ментално ретардиране, душевно оболеле...

Да ли је то случајно, или није, тек чињеница је да се једино са највише куле Капетанова назире тужна унутрашњост замкова у Старом Лецу.

У замковима Старог Леца има око четири стотине људи који су пре времена остарили и који су се пре времена уморили од живота.

Чини се да су између тих зидина смештени сви бивши власници замкова и да помало личе на грађевине које су некада давно саградили, а које су морали да напусте.

Можда је негде у тој ћутљивој и безвољној гомили Старога Леца и Бела Ботка који гледа ка својој кули и чека Ему да се појави.

И збиља, свакога другог августа, на Светог Илију, ноћу, појављује се у једној од соба замка сенка жене са дугом косом која гледа у банатску равницу у правцу Старога Леца. Одкуда толико проклетства, на тако малом простору, одкуда толико несреће....

Шта је згрешила фамилија Данијели, да након њеног одласка, зидове замка настане сенке помрачених умова и измождених тела.

Да ли је ико из те фамилије једним метком убио јелена виторога и срну сапатницу, или је можда отац бацио око на кћер, брат на сестру...

А шта се догодило у Капетанову? Вероватно је Бела Ботка градећи замак, случајно у његове зидине уградио сокола сломљених крила.

Капетаново је данас скоро потпуно реновирано. У њему се више ништа не налази, али није напуштено. Онај старац, који је на Светог Илију 1938. године упозорио Белу Ботку на несрећу, саградио је крај Капетанова једну малу чатрљу и одржава замак.

Попут остарелог кључара успомена, на откосима једнога времена старац шиша и мази свога Дон Кихота, своју успавану лепотицу, знајући да ће се ускоро пробудити.

Сав се предао замку, и ужива да крчи честар око њега, само се растужи, када се по неки пут на коси или грабљима задржи, уместо сасушене траве или жита, прамен плаве косе.

Сваке године, ноћ пред Светог Илију, старац односи у Стари Лец, напитке од трава које је набрао око фонтане Капетанова док је ова још радила. Те напитке он дотура ћутљивим становницима Старога Леца.

Идуће ноћи, када репатице почињу да шарају небом, а Илија громовник стане пребројавати земаљске грехове, захваљујући чудесном напитку, остарели и ћутљиви заточеници замкова у Старом Лецу, пролазе кроз зидове и држећи се за руке опкољавају Капетаново.

Сви бивши власници замкова се тада попут неког давно изумрлог племена моле дугокосој сенки господарице у највишој соби замка.

Дух Еме Ботке, попут рибарске жене, стрпљиво чека зору, само повремено поздрављајући душе тих људи који су некада давно остали на некој другој обали, у неком другом сну.

За то време старац пали на улазу у замак ватру и плаче. Не зна зашто, али мора...

Грб породице Ботка на источном забату (лав са круном који у шапи држи звезду) почиње да светли и редовно се чује рика. Мештани суседних села сматрају да се ипак ради о грмљавини. Ако падне киша и угаси старчеву ватру, кажу биће родна година".

2.2.4.СТАРИ ПАРК У ВЕЛИКОМ ГАЈУ

Стари парк у Великом Гају – потиче из 18. века, значајно природно добро, на око 5 хектара са више од 20 врста дрвећа. Од старих стабала интересантни су горостасни примерци храста лужњака, везе, пољски јасени, кленови, млече, мечија леска... Подигао га је темишварски племић, Јосиф Маленица.

Споменик природе „Стари Парк у Великом Гају" налази сејужном Банатуна територији општине Пландиште, у центру насеља Велики Гај, уз саму границу Румуније. Од Пландишта је удаљено 9 километара, а најближе местодо Великог Гаја је Купиник.

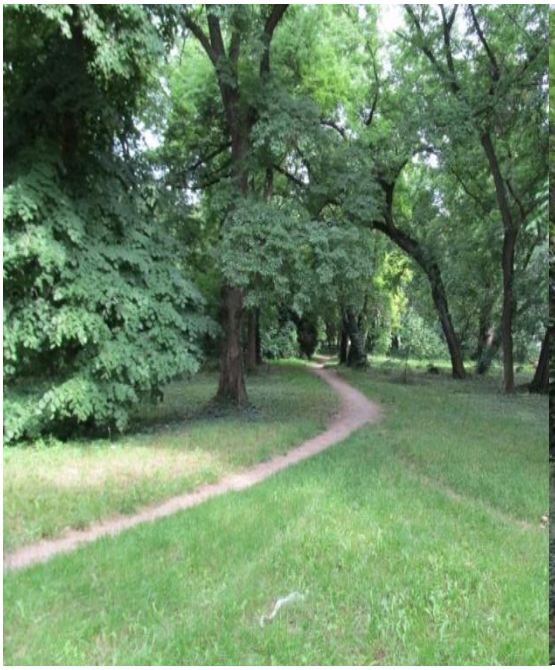

Слика 10.Стари парк у Великом Гају 1

Слика 11.Стари парк у Великом Гају 2

3. ЗНАМЕНИТОСТИ ОПШТИНЕ

3.1. ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ

3.1.1. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У ВЕЛИКОМ ГАЈУ „СВЕТИ ПЕТАР И ПАВЛЕ“

Православна црква у Великом Гају – Храм Светог Петра и Павла - Садашња православна црква подигнута је 1845. године и спада у најстарије цркве на подручју општине. Великогајска православна парохија била је у саставу Темишварске све до 1868. Године, када је ушла у састав Вршачке епархије.

Велики Гај има мноштво споменика прошлости. Још 1.децембра 1965. године под заштиту стављено је 13 икона са Царским дверима (Богородица са Христом из 1773, Свети Никола, Исус Христос, Јован Крститељ, Царске двери, Икона са житијем светог Николе, Распеће Христово, Апостоли Петар и Павле, Арханђели Михајло и Гаврило, Рођење Богородице, Исус Христос и Богородица са Христом) које припадају СПЦ. Сама црквена зграда се третира као посебна архитектонска вредност.Уцркви постоји Октоих, штампан 1644. у Лавовуи једна Хорологија(часослов), штампана у Лавову 1692.

Слика 12.Храм „Светог Апостола Петра и Павла“ (1854)

Слика 13. Иконе са Царским дверима

3.1.2. РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА У БАРИЦАМА „СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛО И ГАВРИЛО“

Румунска православна црква у Барицама је зидана од 1830. до 1832. године под надзором свештеника Андреја и Петра Поповића и по времену настанка значајан је историјски и културни објекат.

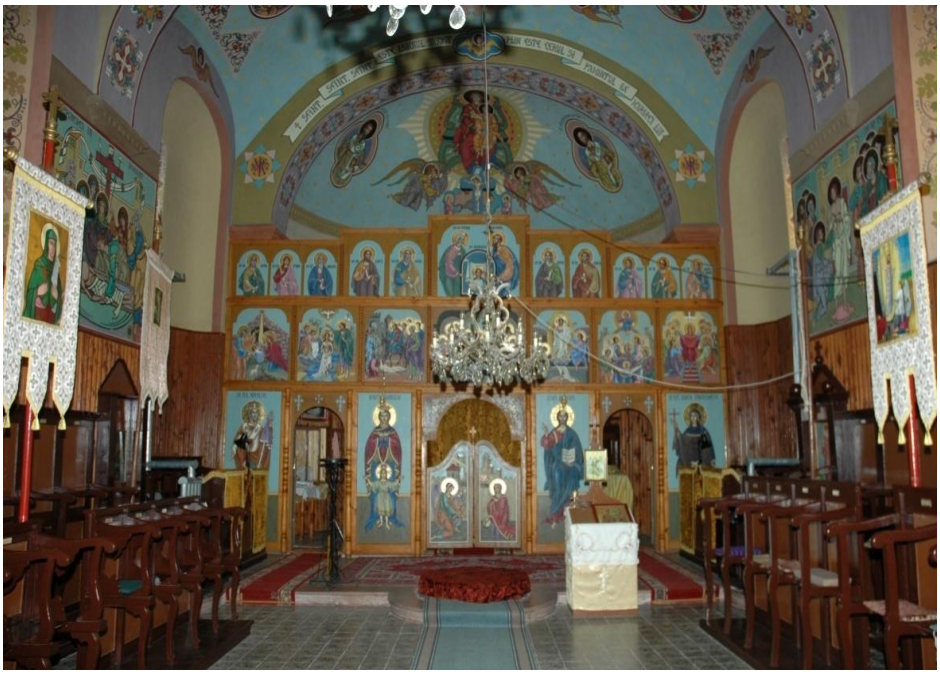

Слика 14.Унутрашњост Румунске православне цркве „Свети Апостоли Михаило и Гаврило“

Слика 15.Румунска православна црква
„Свети Апостоли Михаило и Гаврило“ (1830-1832)

3.1.3. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ „УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ“

На добровољачкој колонији православна црква је подигнута 1933.године добровољним радом Грађана, а освећена је на Малу Госпојину од стране др Георгија, епископа банатског. Подизање ове цркве помогао је и град Вршац.

Слика 16. Храм „Успење Пресвете Богородице“ (1933)

Храм је посвећен Успењу Пресвете Богородице, подигнут је 1933. године и исте године освештан. Такође те године иконостас је израдио и осликао Светислав Вуковић из Вршца. До 1935. године парохијани су ишли у Велики Гај да би се крштавали и венчавали. СПЦО у Великој Греди све до 1940. године опслуживана је свештеницима из Маргите. Храм су градили српски добровољци скромним средствима те није грађен квалитетним материјалом, тако да је зуб времена учинио своје и храм је оронуо. Године 1990. стављена је изолација и нови кров, храм је измалтерисан и окречен. Следеће године (1991.) урађено је фрескописање, а урадио га је искушеник Милан Косановић (Тимотеј), садашњи архимандрид. Године 1992. постављен је темељ парохијског дома са салом и крстионицом и ту се радови прекидају све до 2002. године када се настављају и објекат је урађен све до првог венца са плочом. Следеће, 2003. године, проширује се порта за 13 ари за које је финансијска средства донирао Мирослав Матијевић, и настављају се радови на парохијском дому покривањем парохијског дома и сале. Нов иконостас се поставља 2006. године, а уређује се и порта насипањем земље, ради се ограда и поставља осветљење. Све ове радове донирао је Раде Ковачевић из Велике Греде. Радови на парохијском дому, сали и сада капели, јер је Епископ банатски Г.Г. Никанор дао благослов да уместо крстионице буде капела, настављају се 2008. године. Урађена је струја, канализација, малтерисање, купола на капели и постављен крст, и 95% столарије. Године 2009. капела је покривена бакром, док је комплетан објекат окречен, како фасада, тако и унутрашњост. Парохијски дом, сала и капела од плоче па до краја урађен је захваљујући донацији Општине Пландиште.

3.1.4. РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ „ПОХОД БЛАЖЕНЕ ДЕВИЦЕ МАРИЈЕ“

Слика 17.Римокатоличка црква „Поход Блажене Девице Марије“

3.1.5. РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА УЈЕРМЕНОВЦИМ „СВЕТА АНА“

Мађарска католичка црква за време револуције 1848. године изгорела је, али је народ после поново обновио. Посредством краљевске ризнице 1868. годинесело добија свештеника Јожефа Њарија родом из Макоа. Цркву су рестаурирали 1854. године, а 1855.

године је извршено њено освештавање. Нова данашња црква почела је да се гради 3. јуна 1886. године, а радови су завршени 10. септембра исте године. Освећена је 3. децембра 1886. године. Зграда парохије зидана је 1902. године. Главни олтар је освештан 26. јула 1905. године.

Слика 18.Римокатоличка црква „Света Ана“ (1866**)**

Сазидана је 1866. посвећена Светој Ани по времену настанка значајан је историјски и културни објекат.

Слика 19.Унутрашњост Римокатоличке цркве „Света Ана“ (1866)

3.1.6. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У ПЛАНДИШТУ „ПРЕПОДОБНИ РАФАИЛО БАНАТСКИ“

Градња Српске православне цркве посвећене светом Рафаилу Банатском почела је 1990. године када су освештани темељи. Крст је стављен 2005. године. Храм је освештан две године касније.

Црква је грађена у српско-византијском стилу по пројекту др Предрага Ристића. Дугачка је 20 метара, широка 12 m и висока 13 m.

Иконостас је резбарен, дрво је храстово са мотивима које су заједнички одабрали др Пеђа Ристић и пландиштански парох Душан Нишевић. Резбарију је израдио инжењер Зоран Ђорђевић из Батајнице. Престоне иконе насликала је Ружица Тодоровић, сликар аматер из Вршца а иконе ДЕИЗИС (Христос на Крсту, под Крстом Богородица и Јован Богослов) пландиштански парох Душан Нишевић. Техника -јајчане темпере на липовој дасци са подлогом туткала и бир креде.

Слика 20.Храм „Пеподобног Рафаила Банатског“ (1990-2006)

Храм у Пландишту не само да је први храм Српске православне цркве у овом месту, већ је то и први храм у нашем народу посвећен Преподобном Рафаилу Банатском. Када је добијена локација за градњу храма, пројекат је додељен Господину Предрагу Ристићу. Камен темељац је ударен и освештан 1990. године на дан преподобног Рафаила Банатског од стране Епископа банатског Амфилохија, а те исте године изграђени су и темељи. Изградња храмаје прекинута све до 2004. године. Сада већ пензионисани свештеник протојереј-ставрофор Душан Нишевић најзаслужнији је за изградњу храма. Лета Господњег 2006. године цркву су освештали Епископ банатски Никанор, Епископ осјечко-пољски и барањски Лукијан и Викарни Епископ хвостански Атанасије. Фреску на улазу у цркву је осликао професор Горан Јанићијевић са Академије за уметност и

конзервацију, а тренутно се ради на осликавау унутрашњости, изградњи звоника, парохијског дома, црквене сале и палионице свећа.

3.1.7. РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА У ПЛАНДИШТУ „КРАЉИЦА СВЕТЕ КРУНИЦЕ“

Римокатоличка црква у Зичидорфу је почела да се гради 1806. године, а завршена је 1813. године. Ту цркву је благословио каноник Јанош Крајцер 28. новембра 1813. године. Новцем државног ерара (касе) 1834. године црква је поправљена и купљена су 4 звона, која и данас постоје. Две године касније купљен је и постављен торањски сат. Црква је саграђена у част Мајке Божије - Краљице Крунице. У њој се налазе матице крштених од 1789. године, а у матичној служби у Пландишту од 1904. године, венчаних од 1895. годинеи умрлих од 1901. године. На зидовима овог храма налазе се слике које говоре о страдању Исуса Христа-аутор је непознат као и време настанка и вредност слика. Црква има положај православне, претпоставка је да су темеље ударили први становници - православни Румуни, а да су нови колонисти, Немци, практични као и увек, на већ потојећим темељима изградили цркву.

Слика 21.Римокатоличка црква „Краљица Свете Крунице“ (1806- 1813)

3.1.8. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У КУПИНИКУ „РОЂЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ“

Са идејом о изградњи спомен цркве у Александровом Гају кренуло се 1933. године. Током 1934. године сакупљена су средства за изградњу цркве у спомен престолонаследника Петра. Двор краља Александра послао је 7. априла 1934. године 10.000 ондашњих динара за спомен цркву, у мају исте године Министарство пољопривреде 25.000 динара и многи други донатори. План цркве урадило је Министарство грађевине бесплатно. Темељи су ударени на дан рођења престолонаследника Петра, а ондашњи епископ банатски др Георгије Летић је освештао

камен темељац. Дивизијски генерал и командант жандармерије у Београду, ондашњи Душан Марковић и његова супруга поклонили су „Звоно Бранкица" за помен њихове рано преминуле ћерке. Црква је завршена и освештана 29. септембра 1935. године. Храм је подигнут 1935. године у српско-византијској традицији, а у стилу Лазарице (Лазарица је придворна црква кнеза Лазара у Крушевцу посвећена св. Стефану, саграђена између 1377/78 и 1381. године. Припада српском градитељству моравског стила; више пута обнављана, а последња рестаурација извршена 1904 -1908.). Реновирана је 2007.године.

Слика 22. Храм „Рођење Пресвете Богородице“ (1933-1935)

Храм је подигнут 1935. године и посвећен је Рођењу Пресвете Богородице. Сазидан је донацијом краља Александра, а и само место је носило назив Александров Гај до 1945. године када добија садашњи назив Купиник. Иконе на иконостасу су рад непознатог сликара после 1935. године. Од саме градње храм није обнављан све до 2007. године, када је администратор ове парохије протојерej-ставрофор Душан Нишевић приступио обнови храма из темеља. Санирани су темељи, промењен кров, стављени нови крстови, а обновљени храм је освештао Епископ банатски Никанор.

3.1.9. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У СТАРОМ ЛЕЦУ „СВЕТО ПРЕОБРАЖЕЊЕ ГОСПОДЊЕ“

Српска православна црква посвећена Светом Преображењу Господњем саграђена је 1997. године када је и освештана. Цркву је пројектовао архитекта Пеђа Ристић из Зрењанина. Грађена је у српско-византијском стилу са одвојеним звоником. Димензије цркве су: дужина 11,50 m, ширина 6,11 m апсиде су 2,4 m широке у најистуренијем делу.

Црква је прво била пројектована као капела, касније су направљене измене које је урадио архитекта Влада Петровић из Вршца. Исти архитекта је пројектовао звоник и уличну ограду.

Иконостас је урађен од храстовог дрвета. Иконе на иконостасу урадио је академски сликар Васа Милекић, родом из Старог Леца.

Слика 23.Храм „Преображења Господњег“ (1995-1997)

Стари Лец се налази у северном делу јужног Баната и удаљен је 30 km од Вршца. Насеље се први пут помиње 1333. Године под именом Луас. Иако нису имали цркву у селу људи су живели хришћанским животом, молили се Богу и поштовали црквене празнике. Тек 1955. године саградили су једну малу кућу на крају колоније, која им је била богомоља. 1995. године је започета градња садашњег храма и за две године је завршена. Епископ банатски Хризостом освештао је храм Преображења Господњег 19. августа 1997. године.

3.1.10. РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА У СТАРОМ ЛЕЦУ „МАЛА ГОСПА БОГОМОЉА“

Римокатоличка црква „Мала Госпа Богомоља“ изграђена је 1855. године, а обновљена 1989. године.

Слика 24.Римокатоличка црква „Мала Госпа Богомоља“

3.1.11. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У МАРГИТИ „СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ“

Храм „Свете Тројице“ (1835)

За време царице Марије Терезије основана је Парохијална општина у Маргити по некима 1750. године, а по другима нешто раније 1715. године. Црква брвнара подигнута је 1742. године и била је од прућа и под шиндром. Из ње су све иконе у садашњој цркви и све су српске, по Ердељановићу. Српскаправославна црква је сазидана 1810. године.

Нова црква, која и данас постоји, зидана је од 1833. до 1836. године за време патријарха Јосифа Рајачића и Стефана Стратимировића, а за владе цара Фердинанда Првог, Свети храм је посвећен Светој Тројици, а слава се одржавала редовно и свечано.

Тај храм је имао три звона, два су за време рата 1915. године Аустријанци однели, да би 1938. године набављена два нова звона, која су освештана 29.маја те године, која и данас постоје. Ливена су у звоноливници „Предрага Јовановића" у Новом Саду.Овај храм до 1899.године био је заједнички за Србе и Румуне, када су је Срби откупили од Румуна.

Слика 25. Храм „Свете Тројице“

3.1.12. РУМУНСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА „РОЂЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ“

Румуни су подигли своју нову цркву 1899. године.

Од 1775. па до 1826. године црквени рачуни се воде на српском, а затим на румунском и то пишу исти свештеници, Срби Никола и Кирил Јовановић.

У цркви постоје матичне књиге рођених и умрлих од 1792. године, а венчаних од 1824. године, од када се протоколи венчаних, крштених и умрлих воде на румунском језику.

Храм је сазидан 1835. године за време патријарха Јосифа Рајачића и владавине цара Фердинанда Првог. Храм је посвећен Светој Тројици – Духовима. У периоду до 1899. године храм је био заједнички за Србе и Румуне. Иконостас је зидана преграда, а иконе на њему су рад непознатог сликара – иконописца из 19. века. Слике на иконостасу обновио је 1977. године прота Вељко Оњин из Панчева. Парохија је основана око 1710. године, а најстарије сачуване матичне књиге су из 1855. године.

Слика 26.Румунска православна црква „Рођење Пресвете Богородице“

3.1.13. ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У МИЛЕТИЋЕВУ „СВЕТИ ПРОРОК ИЛИЈА“

Српска православна црква је изграђена 1935. године. Још 1928. године формиран је Грађевински одбор Српске православне цркве у Милетићеву на чијем челу се налазио Јездимир Марковић, потпредседник био је Стеван Марић, а чланови Јово Кресоја, Миле Радаковић, Бранко Павлица, Дмитар Гутеша, Сава Максимовић -ондашњи учитељ и Јован Пудар као деловођа. Задатак Грађевинског одбора био је прикупљање средстава и потребне документције за изградњу православне цркве. Мештани из ондашње Криве Баре, Сеченова и Милетићева су у кукурузу, житу и новцу помагали подизање новог храма. Градња цркве отпочела је 19. јуна 1934. године, а камен темељац је освештан на Светог Илију, 2. августа исте године. Њену градњу помогли су, поред мештана ова три села и краљ Александар, Министарство пољопривреде, епископ банатски Георгије, Народна скупштина и Сенат , Цветковић, Бан и Патријарх.

Слика 27.Црква у Милетићеву - Храм Светог Пророка Илије

Освештана је 1935. године на светог Илију на најсвечанији начин, написао је ондашњи парох Блажо Јовановић, у Летопису СПЦ маргитске парохије, пред око 10.000 гостију из Вршца и целог Баната. Први кум цркве био је Влада Илић, зет грофице Олге Јовановић Дунђерски из Хајдучице, иначе председник општине Града Београда. После освештења, Влада Илић са владиком банатским и осталим угледним гостима, отишао је у посету госпођи Дунђерски.

Црква је зидана у византијском стилу, а изнад врата на плочи је писало „Спомен црква Благопочившег Краља Александра и Ујединитеља. Подигоше његови ратни другови на челу са свештеником Блажом Јовановићем 1934/35". Плоча је након Другог светског рата поломљена. Привремени звоник је подигнут 1936. године, а његову изградњу помогла је грофица Олга Јовановић Дунђерски. Нови звоник је подигнут 1976. године по пројекту Живе Трњавчева. Храм је реновиран.

Храм је комплетно обновљен, а осветио га је Епископ банатски Никанор на дан храмовне славе, 2. августа 2008. године.

3.1.14. МАНАСТИР „СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАЈЛО“ СА ПРАВОСЛАВНИМ ХРАМОМ У ХАЈДУЧИЦИ

Храм у стилу Лазарице подигла је Олга С. Јовановић – Дунђерски, ћерка Лазара Дунђерског, најбогатијег великопоседника 20. века, у периоду од 1936. до 1939. године. Иконе на иконостасу у духу средњовековног-византијског сликарства радио је руски иконописац Дики 1939. године. Живопис храма (олтарски део и део око певница), је започео професор Горан Јанићијевић са студентима Академије Српске православне цркве за живопис и конзервацију, док је осликавање брода храма и припрате довршио Александар Алимпић, један од његових студената. Храм је детаљно обновљен за време протојереја-ставрофора Душана Нишевића, а освештали су га Митрополит дабро-босански Николај и Епископ банатски Никанор 20. септембра 2004. године.

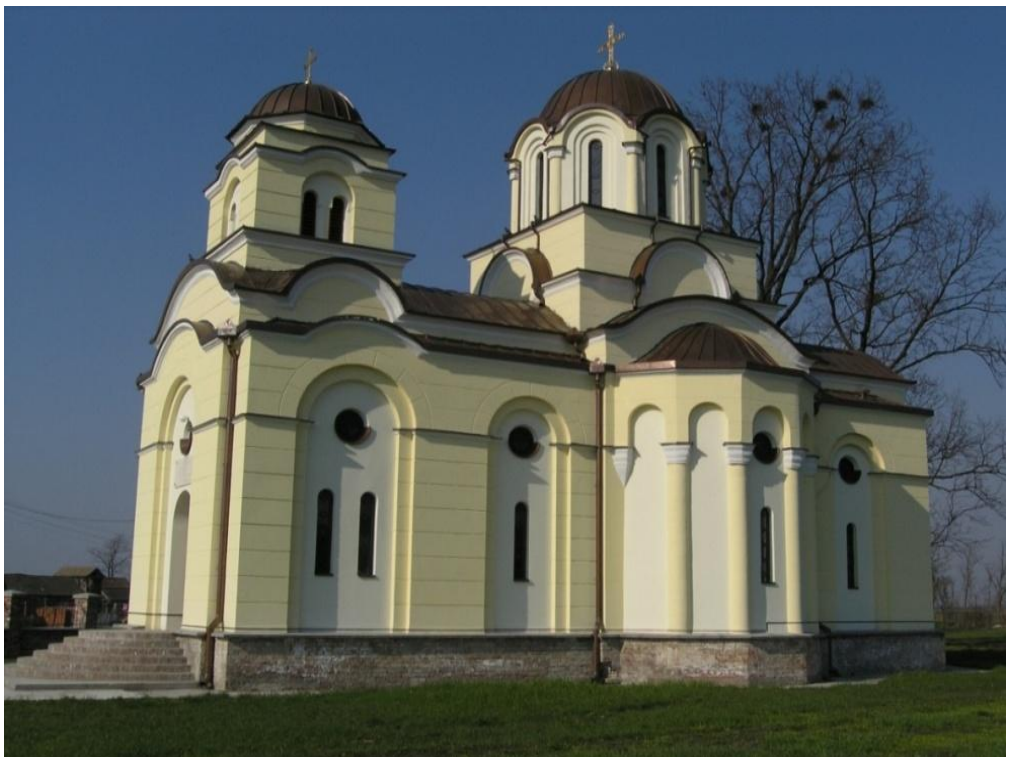

Слика 28.Храм „Сабора Светих Архангела“

Историјско време манастира Хајдучица датира тек по канонизацији – проглашењу преподобног монаха Рафаила за светитеља Српске Православне Цркве. То се десило по Одлуци Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве 1965. године. Саборском одлуком 1985. године тадашњи Епископ банатски др Амфилохије (Радовић) гради манастир светитељу Србину у Банату са седиштем у селу Хајдучици где се парохијски храм Светог Архангела Михајла из 1939. године проглашава за манастир Светог Рафаила Банатског.Године 1988. године, уз саму цркву саграђен је манастирски конак и парохијски дом.

Садашње сестринство манастира Хајдучице сачињавају четири монахиње.

Слика 29.Манастир "Светог Архангела Михајла" Хајдучица

3.1.15. СЛОВАЧКА ЕВАНГЕЛИЧКА ЦРКВА У ХАЈДУЧИЦИ

Саграђена је и освештана 13. октобра 1863. године,а торањ са звоником је изграђен 1895. године. Ова црква је верницима служила све до 2008. године, када је због нарушене статике морала бити срушена, а на њеном месту је изграђена нова изгледом и димензијама идентична старој. Из старе Цркве је преузет торањ, звона и оргуље.

Слика 30.Словачка евангеличка црква

3.1.16.РИМОКАТОЛИЧКА ЦРКВА У ХАЈДУЧИЦИ „КРАЉИЦА СВЕТЕ КРУНИЦЕ“

Мађарска католичка црква из 19 века посебне архитектонске вредности детаљно је обновљена 2007. године

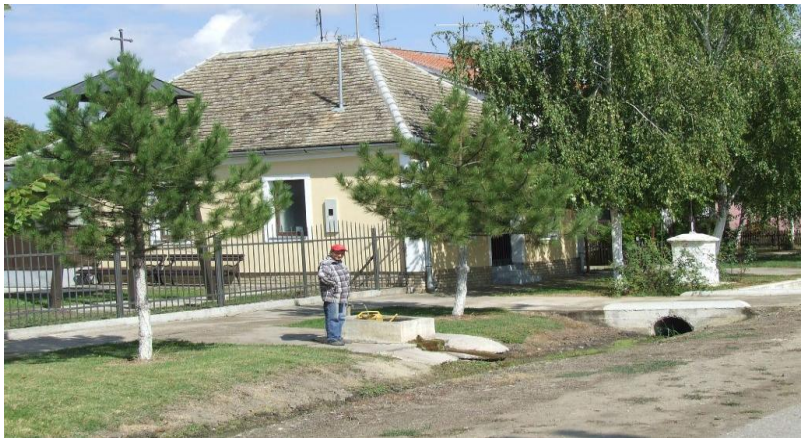

Слика 31.Римокатоличка црква „Краљица Свете Крунице“ у Хајдучици

3.1.17. БОГОМОЉА „РОЂЕЊЕ СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА“

Марковићево је мало место удаљено 15 km од Пландишта са 150 становника. Село је мешовито са 20% римокатоличког становништва.Село никада није имало цркву, а за богослужбене потребе користили су стару школу као богомољу, која је посвећена рођењу Светог Јована Крститеља. Епископ банатски Хризостом је Богомољу освештао 7. јула 1997. године.

3.2. НАЈСТАРИЈЕ КУЋЕ У ОПШТИНИ

3.2.1. АЛТМАЈЕРОВА КУЋА У ПЛАНДИШТУ

Алтмајерова кућа саграђена је почетком 20 века и била је власништво ондашње виђеније породице Алтмајер–Алтмајерова кућа. Касније прелази у власништво фамилије Курзхалас. Након Дугог светског рата ту је смештена земљорадничка задруга „Едвард Кардељ“. Касније је служила је за становање, а последњих 15 година је напуштена.

Слика 32.Некад

Слика 33.Сад

3.2.2. БРВНАРА У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ

Кућа се налази у улици Маршала Тита 160. Кућу је растављену у Велику Греду допремио из Лике, срез Плашки, општина Оточац, село Живице, на коњским колима, Коста Боснић 1921. године. Неколико година касније власник је кућу заменио за већу дрвену кућу чији је власник био Лапов Миладин. Фамилија Лапов, ћерка Миладинова Боја, и након њене смрти њен син Славов Бранко живели су у тој кући до 2007. године. Од тада је власник имања Трбојевић Милорад. Кућа има мању и већу собу, дневну собу, нишу и шпајз.

Слика 34.Брвнара у Великој Греди

3.2.3. БРВНАРА У МИЛЕТИЋЕВУ

Донета је из Лике 1921.године.

Слика 35.Брвнара у Милетићеву-кућа је донета из Лике 1921.године

3.2.4. НАЈСТАРИЈА КУЋА У ХАЈДУЧИЦИ

Слика 36. Кућа потиче из XIX века

Једна од најстаријих кућа у Хајдучици налази се у Масариковој улици- власник Балаж Паљко. Кућа потиче из 19 века и готово има изворни облик. Једино у чему је разлика је то што на Балажовој кући чело касније дозидано, а на ондашњим кућама је било затварано даскама. Чак је и ограда од летава (*о изгледу првих кућа у Хајдучици писао је ондашњи свештеник Емил Колењи*).

3.2.5. НАЈСТАРИЈА КУЋА У ЈЕРМЕНОВЦИМА

Најстарија кућа у Јерменовцима потиче из 1819-1820 године, ондашњег васника Мориц Шандора, а данас Брезник Каролја. Налази се у улици Маршала Тита. Кућа је од „набоја“ са великом собом до улице (гостинска), две мање просторије и шпајз, налазе се према дворишту. Има „гонк“ полуотворен. У самом дворишту постоје два храста из истог периода.

Слика 37. Кућа потиче из XIX века

Слика 38. Мост у Јерменовцима

3.3. ДВОРАЦ КАРАЧОНИ, СПОМЕНИК БОБ МАРЛИЈУ У БАНАТСКОМ СОКОЛЦУ

Све површине земљишта које данас припадају атару Банатског Соколца, па и више, припадале су грофици Каролини Карачоњи, која је живела у Будимпешти, а овамо је долазила у обилазак имања и на летовање. На месту где је данас село, био је њен летњиковац, нешто даље биле су такозване „беле" и „црвене" куће које су служиле као станови бирошима и надничарима запосленим на пустари. Ту су биле и пословне просторије у којима су становали они који су водили имање, постојале су и стаје за стоку, шупе за алат и разна пољопривредна радила. Грофичин летњиковац постаје и остаје центар свих културних збивања у селу од времена између два рата па до дана данашњег.

Слика 39. Дворац Карачони

„Почетком 21. века природне непогоде у виду поплава и суше запретиле су да униште потпуно Банатски Соколац. На овој земљи постоје људи који забораве одакле потичу, који забораве своје родно место, али постоје и они којима је родно место урезано у срце и душу па макар то било и сеоце од пар кућа и увек му се враћају с пуно љубави. Један од таквих људи, који чувају своје родно место у срцу и који му се увек враћају је

Мирко Миљуш. Човек који је пропутовао цео свет и који је решио да свет доведе, ни мање ни више, у Банатски Соколац. Свет и музику - рок музику, основавши фестивал рок музике. Урадио је то са своје две руке уз помоћ комшија, пријатеља који су делили његову визију и сан. Њему није тешко да све ради, од организације, контаката са музичарима, одржавање интернет странице, па до лепљења плаката данима пред фестивал. А фестивал има тако једноставан назив, али тако препознатљив, како за локално становништво, тако и за целу Србију, а и изван њених граница. Фестивал се једноставно зове Rock Village. У буквалном преводу значи рок село, а то Соколац и постаје задњи викенд у августу у задњих десет година. Ту, на крају села, у дворишту основне школе „Јован Стерија Поповић" смештена је сјајна бина. У истом оном дворишту по којем се век раније шетала грофица Каролина, или по коме су јурцала деца за лоптом. То двориште препуно позитивне енергије је требало некако на посебан начин и обележити, ставити у њега нешто јединствено и велико. И добри Соколчани су се досетили и подигли су споменик Боб Марлију, реге музичару са Јамајке. Ту у прашини банатске земље стоји споменик овом ванвременском музичару, само ту и нигде више у Европи. И сваке године, већ десет година се ту скупе разне фаце; од паора до светски познатих музичара, политичара, младих, старих и свих оних који су истински заљубљеници у rock'n'roll. Сваке године на фестивал дође и још један Јамајчанин; Рас Абрахам. Једном су га новинари питали зашто долази сваке године у Банатски Соколац кад може да буде било где у било којој европској престоници, на далеко већим и познатијим фестивалима него што је то Rock Village, а он је одговорио да се у Банатском Соколцу осећа као код куће, као да је на Јамајци.

Постоји једна легенда која се везује за чесму изворске воде у Соколцу коју стари Соколчани приповедају. Ако се момак или девојка који нису из Соколца заљубе у некога ко је родом из Соколца и напију се воде са те чесме, заувек остају у Соколцу. Осим хладне воде са соколачке чесме може се „напити" и добром рок музиком због које се многи враћају сваке године, и не само што се враћају, него доводе своје пријатеље, своју децу, унучиће. Још једно обележје фестивала су и бајкери. Њихов камп на крају села у којем се може пробати бесплатно одличан пасуљ или паприкаш који се спрема за све бајкере који ту наврате, али и за оне који бајкери нису посебна је прича препуна љубави, смеха и песме. А онда се у једном тренутку испреплете прошлост и садашњост у глави и пред очима путника намерника који се нађе баш ту када се више стотина мотора упути у дефиле кроз Соколац до Пландишта и назад. Тамо где је некад одзвањао топот расних коња иза којих се дизао облак прашине, сада одзвања хук мотора. Једни јахачи су заменили друге. Све се променило, толике године су прошле, а све је исто. У Соколцу и даље обитавају витезови, ратници, часни и поштени људи препуни љубави према човеку, према музици, према Богу. Ту у Соколцу, два дана у години, љубав се осећа у ваздуху јаче него осталим данима, осећа се у свакој капи кише која падне на прашњаву земљу, јер љубав је та која нас све повезује. Престајемо да тражимо оно што немамо и почињемо да се радујемо Србији. Она траје и васкрсава непрекидно у онима који је воле, а волимо ову земљу. Победивши страхове, себичност и тугу, а боли понекад до костију, научили смо бити жилавији, издржљивији и јачи идући за оним највишим врлинама човековим; за чашћу, доследношћу, свесношћу, људскошћу. Хвала онима који нас подстичу, изазивају и који нас буде, људима који имају велико и мудро срце, који никада нису тражили похвалу и награду за своја добра дела. Без њих би одустали од путовања, од постојања."

(Корак исписан пером – Банатски Соколац; 29. 01. 2015. године; Драгана Коларик Бауер, Пландиште Горан Иван Поповић, Смедерево)

Слика 40. Споменик Боб Марлију, реге музичару са Јамајке

3.4. ЖЕЛЕЗНИЧКЕ СТАНИЦЕ У ПЛАНДИШТУ, МАРГИТИ И СТАРОМ ЛЕЦУ

Железничка станица у Пландишту је отворена 4. маја 1889. године, а саграђена је у такозваном „терезијанском стилу“ по закону у Аустроугарској по којој су све железничке зграде морале да имају исту архитектуру.

У Маргити је отворена железничка станица на новосагрђеној прузи Велики Бечкерек, данашњи Зрењанин - Маргита 4. маја 1889. године, а 1. јула 1891. године отворен је саобраћај и на новој прузи за Вршац.

Слика 41. Железничка станица у Пландишту

Оно што је интересантно за зграду железничке станице у Старом Лецу је да је Пал Данијел Млађи тада „потплатио“ државне власти да пруга иде уз сам каштел (где су сада смештени корисници Дома за душевно оболела лица), а на километар даље од места где сада иде пут Зрењанин-Вршац. Такође, занимљив је и податак да је железничка станица грађена другачије од свих осталих станица, супротно ондашњим прописима.

3.5.ЦИГЛАНА У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ

У Великој Греди постојале су три циглане, један млин и две трговачке радње. Биле су у власништву велепоседника Биргова. Производња цигли и црепа датира из друге половине XIX века. Најстарија је Хајнеманова циглана која је имала једну фуруну, а налазила се на путу за Банатски Соколац. Престала је са радом пред Први светски рат. Друга циглана била је преко пруге, код железничке станице, такође са једном фуруном, а престала је са радом у току Првог светског рата.

Трећа циглана са две фуруне за циглу и цреп, налазила се на крају села код саме железничке станице - основана је 1879. године и до Другог светског рата имала је капацитет око 200.000 цигала и 400.000 црепова годишње. После Другог светског рата је национализована.

Слика 42.Циглана у Великој Греди

3.6.СТАРИ МЛИН У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ

Млинско предузеће "Напредак" подигнуто 1899. године са парним погоном. Припадало је Ђорђу Михајиловићу. Овај млин је до 1932. године давао електричну енергију за потребе села, а 1959. године струја је добијена из далековода.

Слика 43.Стари Млин у Великој Греди

3.7. ЕТНО КУЋА СЛОВАКА У ХАЈДУЧИЦИ

Етно кућа у Хајдучици је смештена у аутентичној словачкој кући с почетка 19. века. Кућа је од набоја, како су се у оно време градиле куће и једна је од најстаријих у селу. Једина разлика у односу на првобитни изглед је та што је чело куће које је првобитно било од дасака зидано циглама, а ходник, који је првобитно био отворен, шестдесетих година је зазидан и сада има велике прозоре и улазна врата. Зидови куће су

моловани управо онако како се то радило некада помоћу старих „мустри“, односно шаблона за добијање разноразних шара.

Слика 44. Етно кућа Словака у Хајдучици

У кући се налазе бројни предмети углавном из периода између два светска рата. Предња, односно гостинска соба и кухиња су намештене управо онако како су ове две просторије изгледале у наведеном периоду. Недостаје само аутентичан шпорет из тог периода, с обзиром да таквих шпорета нема сачуваних. У ходнику се налазе бројни предмети, који су коришћени у домаћинству у наведеном периоду. Ту је преслица, (коловрат), разбој за ткање ручне израде, и друге алатке за прераду конопље, ту су разне посуде, алати и други предмети.

У кући су изложени и бројни одевни предмети, односно народна ношња хајдучичких Словака како радна, тако и она свечана. Изложена је и ношња младенаца стара око сто година. Поред тога изложене су и бројне старе фотографије из тог периода.

У плану је да се уреди и трећа соба, која тренутно служи за састанке месног одбора Матице словачке која је власник етно куће. У тој просторији ће бити изложени разни предмети, ношње, старе фотографије, ручни радови који се налазе у збирци, а још увек нису изложени.

Основна намена ове куће је да сачува од уништења и заборава део традиције Словака у Хајдучици. Уређени део куће је отворен за посете и на одређен начин је уврштена у туристичку понуду општине Пландиште. Поред разгледања куће МОМС Хајдучица нуди и послужење старих традиционалних јела и колача хајдучучких Словака, који су се овде још увек сачували и с времена на време се припремају.

(Припремио: Владимир Хуђец, новинар-хроничар из Хајдучице)

3.8. ПРВА БУШОТИНА НАФТЕ У ЈЕРМЕНОВЦИМА

Прва геофизичка-гравиметријска мерења ради истраживања нафте и гаса, у Војводини је вршила немачка фирма „Сеисмос" из Хановера током 1942. и 1943. године. На основу мерења урађена је и прва гравиметријска карта на којој су уцртани извесни максимуми и то код Велике Греде, Јерменоваца, Кикинде и Мокрина. Прво економски вредно гасно поље пронађено у Војводини је Велика Греда, отворено 1949. године. Јерменовци су прво економски вредно нафтно поље пронађено у Војводини. Оно је откривено 1952. године ***(„Блиц" 3. октобар 2005. године).***

Слика 45. Прва бушотина нафте у Јерменовцима

Оно што посебно везујемо за Јерменовце је нафта. У атару села 1951. године почињу истраживања налазишта нафте и 9. новембра 1952. године на површину први пут избија нафта. Континуирана производња креће 25. маја 1953. године.

3.9. ТЕРМАЛНЕ ВОДЕ

Обимним хидро-геолошким истраживањима, која су обављена на ширем простору субрегиона, откривено је више налазишта геотермалних вода (Јаношик, Јерменовци, Капетаново, Девојачки бунар, Чардак и др.). Највеће резерве регистроване су на потезу Јаношик-Јерменовци, око 25.000.000 m^3, са температуром од око 40 ^oC. Стручном анализом, коју је извршио Институт за нуклеарне науке „Борис Кидрич" из Винче, утврђено је да ове воде припадају групи радијумских вода, те да се оне могу користити у терапијске и рекреативне сврхе без опасности од повећане радијације (3-5 Максових јединица радиоактивности). По степену радиоактивности коју поседују, ове воде могу се упоредити са оним термоминералним водама које се већ дуже време користе у терапијске и друге туристичке сврхе у бањама као што су Нишка, Богутовачка, Сокобања и др. С обзиром да се у наведеним бањама овај тип вода успешно користи у лечењу повишеног крвног притиска и неуроза, за претпоставити је да би се слични ефекти могли остварити и у здравствено-туристичкој валоризацији ових вода.

Физичко-хемијска анализа ових вода, показала је да оне припадају групи натријум-хлоридних и јодно-сулфидних хипотерми. Као такве, оне се могу користити преко купања, а у сврху лечења неких хроничних реуматичних оболења, као што су: запаљенски реуматизам (реуматични артритис и Бехтеревљева болест), дегенеративни реуматизам (артрозе, спондилозе и др.) и екстра артикуларни реуматизам.

4. ПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

4. 1. УМЕТНИЧКА ДЕЛА

4.1.1. ИКОНЕ И ЦАРСКЕ ДВЕРИ У ХРАМУ „СВЕТОГ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА“ У ВЕЛИКОМ ГАЈУ - покретна културна добра од великог значаја; година проглашења 1965.

Слика 46. Царске двери

Слика 47. Царске двери

Првог децембра 1965. године под заштиту стављено је 13 икона са Царским дверима која припадају Српској православној цркви која се и сама третира као посебна архитектонска вредност.

То су:

1. *Богородица са Хри*стом из 1773. године**;**
2. *Свети Никола* (запис о „репарацији" из 1816. године);
3. *Исус Христос* из 1774. године;
4. *Јован Крститељ*;
5. *Царске двери* имају барокну резбарију, али сликани делови стилски не одговарају резбарији. Вероватно је вршено пресликавање, па се може очекивати да се испод премаза укаже сликарски рад друге половине 18. века;
6. *Икона са житијем светог Николе* непознатог аутора; уље на дрвету димензија 83x95 cm. Ова икона је значаја рад у погледу стила и иконографског садржаја. Претпоставља се да је рад домаћег аутора друге половине 18. века који је имао блиског конатка са најјужнијим крајевима наше земље. Међу иконама у Великом Гају представља најзначајнији објекат;
7. *Распеће Христово,* непознатог аутора; уље на платну димензија 87,5 x 113,5 cm. У средини је крст са распећем, лево и десно стоје Јован и Богородица;
8. *Апостоли Петар и Павле*, непознатог аутора, уље на платну димензија 40 x 53 cm. Две стојеће фигуре држе између себе модел цркве. У натпису се спомиње ктитор Јован Димитријевић и година 1803;
9. ***Арханђели Михајло и Гаврило,*** аутор Ранко Стојановић; уље на дрвету димензија 36,5 x 50 cm. Две стојеће фигуре. Испод иконе запис о ктитору и сликару и година 1804;
10. *Рођење Богородице,* аутор непознат; уље на дрвету димензија 55 x 76 cm. Света Ана седи на постељи, десно од ње служавка приноси Богородицу. Иза Ане једна женска фигура која се види само до појаса. Испред кревета седи Јоаким. На десној страни доле запис о ктитору и година 1805;
11. *Рођење Христово,* аутор непознат уље на дрвету димензија 42 x 55 cm. Композиционо решење по Нешковићу, али третман новији, без злата. При дну запис о ктиторима (Савул) и година 1804.
12. *Исус Христос,* аутор непознат , уље на дрвету димензија70 x 88 cm и
13. *Богородица са Христом,* аутор непознат; уље на дрвету димензија 70 x 88 cm
Последње две иконе су рад истог аутора, вероватно друге половине 18. века, записала је кустос Покрајинског завода за заштиту споменика културе Оливера Милановић-Јовић 1965. године.

4.2. АРХИВСКА ГРАЂА
4.2.1.Старе и ретке књиге

У Српској православној цркви „СВ. Петар и Павле“ у Великом Гају постоји и **Октоих**, (православна црквена књига у којој су песме за литургију) штампан 1644. године у Лавову и једна **Хорологија** (часослов), штампана у Лавову 1692. године у којој постоји врло нечитак запис из 1696. године.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
1946
ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
I. октобра 40 - 26340 Бела Црква - поштански фах 63
tel/fax: 013/ 851 - 283 e-mail: iarhivbc@hemo.net

КАТЕГОРИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

1. ЛИСТА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ОД ВЕЛИКОГ ЗНАЧАЈА

Назив фонда или збирке,књиге или карте	Гран. год.	Колич.	Сређеност	Језик
Општина Јерменовци-Јерменовци	1839-1918	7,2ом1	сређен	нем-мађ
Општина Сеченово – Дужине	1881-1918	0,5ом1	несређен	нем-мађ
Команда места – Пландиште	1944-1945	0,4м1	сређен	српски
Општина Мариолана-Пландиште	1941-1944	0,2м1	сређен	српски
Општинско звање Сеченово-Дужине	1941-1944	0.1м1	сређен	српски
Општинско звање –Јерменовци	1941-1944	1,4м1	сређен	српски

(непотребно изостављено)

У Белој Цркви, 11.08.2005.године

Стручно веће Архива: Каролина Кнежевић, Драгица Павловић, Жељко Комарица
Директор, Томислав Попов

5.МАНИФЕСТАЦИЈЕ

5.1. РОК ФЕСТИВАЛ – „ROCK VILLAGE“ У БАНАТСКОМ СОКОЛЦУ

Rock village је музички фестивал који на једном месту обједињује различите музичке правце, од рок, фанк, блуз, регеа, па све до популарног електронског звука. Од 2005. године, успешном организацијом, овај фестивал у Банатском Соколцу окупља све више заинтересованих посетилаца из Србије и региона, који уживају у разноврсном програму. Значај и величина фестивала је што, поред звучних имена из музичке продукције, даје прилику и почетницима да покажу своје умеће. Поред музичког дела програма, организују се и додатне манифестације као што су дружења бајкера, Rock village камп, различите изложбе и ликовне колоније, такмичење у брзом испијању пива, итд. Велику атракцију фестивала представља статуа прослављеног музичара Боба Марлија, која је постављена 2008. године у дворишту Основне школе „Јован Стерија Поповић” где се сам фестивал и одржава у августу сваке године.

5.2. МЕЂУНАРОДНА ТУРИСТИЧКО – СПОРТСКА МАНИФЕСТАЦИЈА „ДАНИ РИБАРА ЈАНОШИК – ЈЕРМЕНОВЦИ”

Слика 48. Дани рибара

Дводневна међународна туристичко – спортска манифестација „Дани рибара Јаношик – Јерменовци" годинама се одржава на каналу Дунав Тиса Дунав који граничи два места Јерменовце и Јаношик, а самим тим и две општине, Алибунар и Пландиште. Овај догађај окупља страствене риболовце свих узраста и омогућава надметање у више дисциплина и то: такмичење сениора у лову рибе на пловак, такмичење јуниора, као и међународно екипно такмичење у лову рибе на пловак. Такође, ништа мање важно такмичење је у кувању рибље чорбе које некада броји и преко 100 учесника. Манифестација се одржава сваке године у првој недељи септембра.

5.3. „ХАЈКА НА ЛИСИЦУ“ У МАРГИТИ

„Хајка на лисицу" у Маргити је догађај који се одржава крајем јануара и почетком фебруара. На прегледном равничарском терену испресецаном малим каналима ловци из свих крајева долазе на дружење и лов. Почетак лова се традиционално започиње банатским доручком, а завршава ловачким гулашом.

5.4. НАЦИОНАЛНА ИЗЛОЖБА ПАСА У ВЕЛИКОЈ ГРЕДИ

На теренима спортског центра „Младост” у Великој Греди традиционално се организује национална изложба паса свих раса.

Већ након неколико година организовања, заузима веома битно место у кинолошком свету и посети је велики број одгајивача паса како из Србије, тако и из иностранства. Најчешће се одржава крајем јуна месеца и њена главна препознатљивост је то што се одржава ноћу.

5.5. „СВЕ ОД ШЉИВЕ“ У ХАЈДУЧИЦИ

У организацији удружења жена „ОКО” у Хајдучици се организује гастрономска манифестација „Све од шљиве”. У питању је такмичење у најразличитијим јелима и посластицама од овог воћа, почев од кнедли па све до незаобилазног компота. Манифестација се одржава у септембру.

5.6. „НАЈПИТА“ У ПЛАНДИШТУ

Манифестација посвећена једној од омиљених посластица – пити, организује се у Пландишту у првој недељи децембра. У организацији Удружења инвалида рада и Актива жена из овог места, манифестација поприма све већи број учесника из Војводине, Србије, али и Румуније. На крају програма се бирају три најукусније пите које добијају пригодне награде.

5.7. ФЕСТИВАЛ „КРАЈИШКИ БИСЕРИ” У ПЛАНДИШТУ

Завичајно удружење Крајишника „Никола Тесла“ годинама у Пландишту организује фестивал „Крајишки бисери", манифестацију која негује изворни крајишки начин певања. Најчешћи начин овог певања је „ојкање“ које се од 2010. године налази на UNESCO-вој листи светске културне баштине.

Средином 2012. године, крајишка изворна песма је званично уписана и у први Национални регистар за нематеријално културно наслеђе Републике Србије. Завичајно удружење Крајишника „Никола Тесла“ уписано је као њен званични носилац, а Фестивал „Крајишки бисери“ признат као репрезентативна манифестација.

Централни део „Крајишких бисера" је такмичење певачких група. Почетком октобра певачке групе из читаве Србије и региона долазе у Пландиште да покажу своје певачко умеће.

У склопу Програма „Крајишки бисери" организује се и Стручни семинар „Нематеријално културно наслеђе Срба Крајишника“. Веома важан сегмент „Крајишких бисера" чине и богате уметничке изложбе на којима своје радове приказују сликари, вајари и мајстори древних заната (различите технике веза на платну, ткалачка умећа, израда сувенира, израда народних ношњи, израда народних инструмената, итд.).

6. НЕМАТЕРИЈАЛНА ДОБРА

6.1. ОБИЧАЈИ - КОРИНЂАЊЕ, КИРВАЈ

Ево неких занимљивости из живота и обичаја. Уочи Божића на Бадње вече, деца иду од куће до куће и„коринђају", односно певају божићне песме, честитају домаћину Божић, а домаћин их дарује орасима, сувим шљивама, слаткишима, новцем. Свуда је обичај да се ово обавља уочи Божића, на Бадње вече, сем у Купинику (ујутру рано - кад освиће Божић).

За Кирвај обичај је био да се у центар села изнесе буре од 500 литара, направљено је велико лицитарско срце и будући младожења је својој изабраници поклањао срце након чега су играли на бурету. То је практично била најава свадбе.

6.1.1. БАНАТСКЕ ШОРЕ

Слика 49. Банатске шоре

О историји банатских шора, нажалост, нема писаних трагова, и све што се зна о настанку и почетцима преносило се усменим путем. Писани подаци би сигурно постојали али је током пролећа народа 1848. године црква у Томашевцу спаљена, а читава архива је изгорела. Сматра се да шоре на овим просторима постоје око 200 година уназад.

ПЛАНДИШТАНСКИ КИЦОШИ

Идеја да се Банатске шоре играју у Пландишту, јавља се јесен 2014 године. Група младих ентузијаста позива екипу из Томашевца (сачињену од екипа „Чоке" и „Маријево") и екипу из Панчева „Ђилкоши" да одиграју једну ревијалну утакмицу и приближе Банатске шоре Пландиштанцима. Прва шорачка утакмица у Пландишту је одиграна

5 октобра 2014. године, а након тог дана и одгледане утакмице, група младих ентузијаста се полако шири и Пландиште добија своју шорачку екипу.

6.2. ЈЕЗИЦИ

На територији Општине у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо, мађарски језик и латинично писмо, румунски језик и латинично писмо, словачки језик и латинично писмо и македонски језик и ћирилично писмо. Називи насељених места, улица, јавних установа и топографски називи су вишејезични.

Са настанком насеља основане су и школе на подручју општине. Настава је организована на језику већинског становништва, немачком, мађарском, словачком, румунском, након другог светског рата кратко време и на македонском.

6.3. КРАЈИШКО ИЗВОРНО ПЕВАЊЕ (ојкање)

Слика 50.Крајишко певање

Крајишка изворна песма представља изразиту особеност Срба са крајишко-динарског подручја и најпрепознатљивији елемент њиховог нематеријалног културног наслеђа. Иако се уху ненавиклог слушаоца може учинити помало груба и сирова, Крајишници у својој изворној песми проналазе врхунски ужитак и начин изражавања својих емоција. Стварана је кроз векове и усавршавана до најфинијих детаља, а свака генерација Крајишника обогатила ју је украсима свога времена. Управо таква, она представља праву лирску слику душе Крајишника на коју је снажан утицај оставио тежак, горштачки, граничарски живот.

6.4. ГАСТРОНОМИЈА

Из македонске кухиње

Македонска погача

Састојци:
150 gr старог тврдог крављег или овчијег сира,
3 јаја
1 dl киселог млека или јогурта,
1 dl уља,
1 прашак за пециво,
15 кашика брашна,

со по укусу.

Припрема: Иситните сир, додајте умућена јаја, кисело млеко или јогурт, уље, брашно и прашак за пециво. Замесите тесто, ставите га у намазану тепсију и пеците у загрејаној рерни на 200°C 20 минута. Топлу погачу послужите са киселим млеком.

Македонска папазјанија

Кора: 3 јаја, 12 кашика брашна, 1 кафена кашика соли, умесити док тесто не почне да се одваја од руку. Направити 3 лоптице и растањити 3 коре танко као за супу. Оставити да се просуши са свих страна.

Другу кору увити у ролну и исећи ширине прста.

Трећу кору оставити целу.

У већу шерпу ставити 2,5 литра воде, 1 кафена кашика соли, 1 кашика уља. Када проври ставити кору која је цела у воду. Кувати 10 минута и пазити да не испуца. Са решеткастом кашиком извадити кору и ставити у хладну воду да стоји 2-3 минута. Развити фолију и кору раширити преко фолије.

У кључалој води скувати 2 јаја и спустити исечене резанце. Кувати заједно 10 минута. Процедити и спустити 2-3 минута у хладну воду. Вадити решетком, ољуштити кувана јаја, иситнити виљушком, додати 150 gr ситног сира, мало бибера, 1-2 кашике уља, 200 gr презли, 3 печене паприке исецкати на резанце. Куване резанце помешати са надевом.

Ређати: на ивицу целе коре, поређати резанце предходно помешане са надевом и увити у ролат. Подмазати плех, посути презлама и пребацити папазјанију у плех и целу посути са презлом. Пећи 20 минута на 180°C. Аутор: Везирка Колевски

Из словачке кухиње
Херовке

Тесто: 7 кашика павлаке, 5 жуманаца, мало соли и 1 кашика млевеног шећера, 2 кашике рума, брашна око 500 gr , односно онолико колико треба за средње тврдо тесто. Све се то умеси и направи тесто које треба да одстоји око ½ сата. На радној дасци се развије танко као за супу. Праве се траке ширине 1 cm и дужине 30 cm. Од те траке праве се кругови и са једне стране се прстом споје као цвет. То се пече на врелој масти. Испечено се посипа са млевеним шећером. Тај колач се служи обавезно за словачке свадбе и за празнике.

Бухтле са маком

Тесто: 3 dkg квасца, ½ kg брашна, 3 dkg шећера и 3 dcl млека. Умесити класично тесто оставити да нарасте. Два до три пута премесити кад надође.

Развити на дасци дебљине 1,5 cm. Вадити са чашом и ставити поново да надође покривене.

Најбоље је да се пеку у старој великој шерпи са поклопцем. Рингла на шпорету треба да буде загрејана. Шерпу намазати са машћу, ставити на ринглу да се

загреје маст. Склонити са рингле. Поређати бухте размакнуте на прст и додати хладне воде на два прста у чаши. Одмах се покрије поклопцем, стави се на ринглу и не отвара се док не буде готово. На основу звука и мириса одреди се да ли је печено .Скида се са шпорета и још 5 минута се не отвара поклопац . После тога шпаклицом се ваде бухте и ваљају у мак и шећер (200 dkg млевеног мака и 200 dkg шећера).

Аутор: Розалија Хуђец

Из мађарске кухиње

Мађарски пилећи паприкаш

Састојци:
- 3 кашике уља, 1 kg пилећих батака са карабатцима, 150 gr лука, 200 gr зелене свеже паприке, 2-3 фефероне, 1-2 суве фефероне, 1 кашика црвене паприке, 1 кашика Вегете, 100 ml киселог млека, 500 ml воде.

Припрема:
1. На добро загрејаном уљу испеците пилетину с обе стране до златне боје.
2. Додајте ситно насецкани лук и паприку нарезану на тање резанце, па још испеците на лаганој ватри пар минута.
3. Након тога додајте ситно нарезане фефероне и сувеи феферон, млевену паприку и 1 кашику вегете.
4. Промешајте, залијте водом, поклопите и кувајте док пилетина не омекша и не почне се одвајати од кости.
Послуживање: Угасите, умешајте кисело млеко и топли паприкаш послужите уз куване широке резанце.

Штрудла са маком

Састојци:
Тесто: 1 коцка кавасца, 1 кашика брашна, 1 кашика шећера, пола чаше млаког млека (око 100 ml), 125 gr путера, 400 gr брашна, 4 пуне кашике шећера, 3 жуманца, 1 цело јаје, 1 кесица ванилин шећера, 4 кашике киселог млека или јогурта, нарендана корица 1 лимуна, прстохват соли
Фил: 600 gr млевеног мака, 250 gr шећера, 200 ml врелог млека, 150 gr сувог грожђа, 1 кесица ванилин шећера
Припрема: Измрвити квасац и помешати га са топлим млеком, брашном и шећером. Оставити на топлом месту да ускисне. Помешати 400 gr брашна са измрвљеним путером, шећером, ванилин шећером, мало соли и ренданом кором лимуна. Направити удубљење у тесту и у њега ставити 3 жуманца, 1 цело јаје и 4 кашике киселог млека или јогурта. Додати ускисли квасац и добро замесити тесто. Посуду са тестом покријте крпом и оставите 1 сат на топлом месту.

Фил: Помешати мак, шећер, суво грожђе и ванилин шећер. Прелити врелим млеком и добро изједначити фил који не сме да буде редак, тј. течан а ни густ. Фил поделити на два једнака дела.
Тесто треба поделити на два дела и развити оклагијом тако да сваки буде величине плеха од рерне. Сваки део треба премазати филом (цео треба да буде премазан), увити и ставити у подмазан плех. Тако спремљене јуфке не треба премазивати. Пече се 40 мин. првих 20 мин. на 175°C, а осталих 20 мин. на 150°C. Када се штрудла потпуно охлади посути ванилин шећером и исећи на шните.

Из румунске кухиње
Бела чорба (Ciorba de burta)

Састојци:
1 kg говеђих шкембића
Главица белог лука
2 жуманца
Ловор, со, бибер
500 gr поврћа (направљена од 2 главице црног лука, 2 шаргарепе и два пашканата)
100 ml сирћета
200 киселе павлаке
1 паприка (бабура)
1 парадајз
Шкембиће кувати у 5 литара воде заједно са говеђим костима како би се добила укусна чорба. За време кувања појављиваће се пена коју је потребно повремено скидати. Шкембиће испрати и исецкати на ситне делове, масне делове одбацити. Шкембиће превући са брашном и сирћетом. Ово оставити преко ноћи у хладној води и додати једну кашику соде бикарбоне. Следећег дана га кувати у истој чорби.
Шаргарепу, лук и пашканат очистити. После око 3 сата кувања шкембиће уклонити са ватре. Шкембиће уситнити додати поврће и ставити на ватру заједно са сирћетом још један сат. Кувати док пола воде не испрари.
Умешати бели лук са сољу, жуманцима, павлаком и супом од поврћа. Ово прелити преко шкембића. Додати бибер.
Конзуминарње се препоручује са љутим паприкама, маслинама, сосом од белог лука киселим млеком и сл.

Румунске питице - Placinte mocanesti

Потребно је:
500 gr брашна
200 ml топле воде
1 јаје
1/2 кашичица соли
100 gr маргарина
Сјединити воду, јаје и посолити, а онда замесити тесто са брашном. Тесто поделити на 8 једнаких делова. На побрашњеној радној површини, сваки

део са оклагијом развући у круг од око 18-20 cm, а дебљине око 3-4 mm. Отопити маргарин, па са њим премазати сваки круг (1). Сваки лист посебно уролати као палачинку (2 и 3), а онда и увити као пужа (4).
Сваког „пужа“ поново са оклагијом развуците у форму круга као и први пут. На 4 круга ставите фил по жељи…..
Ивице савите и благо притисните.
Све 4 питице пржите посебно, у дубоком уљу, прво једну страну,а онда окрените, па и другу страну.
Послужите уз јогурт или кисело млеко.

Из српске кухиње:
Српска сарма

Ако неки мирис тако загосподари кухињом и изазове осећај задовољства, то је сигурно старинска српска сарма. Сарме се могу припремити са листовима винове лозе, зеља, киселог купуса и филовати разним комбинацијама пиринча, кромпира и меса, а затим послужити као предјело или главно јело. У ком год је облику припремили, одушевићете и укућане и драге госте.Најчешћи избор домаћица су класичне сарме са киселим купусом и млевеним месом и пиринчем. Представљамо вам рецепт за аутентичну старинску српску сарму.
Састојци:
1,5-2 kg млевеног мешаног меса
со, бибер
већа главица црног лука
2 шоље пиринча
листови киселог купуса
сува ребра, суви врат или сува шунка сечени на режњеве
неколико листова ловора
уље
2 кашике слатке алеве паприке
кашика шећера
Припрема:
Лук ситно исецкати или га изблендирати. У посуду ставити вегету,со,лук,уље,паприку и воду па све продинстати. Додати млевено месо,бибер и пиринач па вратити на шпорет да се продинста још 5 минута, на крају додати јаје исве добро промешати.
Узети лист купуса,ставити кашику смесе од меса и увити. Прво савити део ближи вама па делове састране и на крају уролати. На дно лонца ставити мале и покидане листове купуса п на њих редјати завијену сарму. Кад смо попунили први ред између сарми позабадати ребра,сланину,кобасицу (ста сте спремили).
Суво месо је главни узрочник зашто је сарма тако добра. право суво месо. Било би добро да имате домаће јер ово из продавница бас и није толико продимљено. Купус је већ слан,као и ребра па зато у смесу од меса и нисмос тавили тако пуно вегете и соли. Налити водом, да огрезне па кувати 2-3 h без мешања. Само посуду у којој се кува сарма продрмати. Кад је скувана направити запршку. Упржити две кашике брашна и једну кашику црвене слатке паприке на мало уља, да буде као рећи сос и то истрести у воду у којој се кува сарма. Оставити да крчка бар још 15 минута.

Чесница

Састојци:
250 ml млека
250 ml воде
750 gr брашна
75 gr путера или масти

2 јаја
2 кашичице соли
1 кашичица шећера
Припрема:
У млако млеко и воду ставите со, шећер, 1 цело јаје, 1 беланце (жуманце оставите за премазивање) и путер, па све измешајте. Додајте брашно и месите тесто 10-15 минута. Подмажите округао плех, распоредите тесто и у њега ставите пару, зрно кукуруза или пшенице и комад дрена. Одозго премажите жуманцетом и украсите по жељи. Пеците у рерни загрејаној на 180°C 40 минута.

7.SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Повољан географски положај • Близина границе • Близина Дунав Тиса Дунав • Близина већих центара (Београд, Вршац, Бела Црква) • Заштићени природни паркови у Великом Гају, Хајдучици и на Јагодињу • Пет заштићених дворaца на подручју општине (Капетановао, Јагодић, Дворац Дунђерских и два дворца у Старом Лецу) • Присуство објеката индустријског наслеђа (стара циглана и млин у Великој Греди) • Јака локална иницијатива • Присуство међународног волонтерског кампа у Хајдучици (камп младих) • Промотивне активности • Веб сајт општине • Више верских концесија • 16 цркава • Партнерство са општинама из Р. Румуније • Музичка манифестација у Банатском Соколцу-Rock village • Богата ловна подручја • Индиковане термалне воде	• Недовољна информисаност • Недостатак одговарајућег информационог система • Недостатак сарадње између различитих нивоа власти • Неодговарајућа казнена политика на локалном нивоу • Недовољан утицај јавности • Недовољна свест становништвао значају сопствених туристичких ресурса • Веома мала заинтересованост локалног становништва за привредно активирање на пољу туризма и активности слободног времена • Непостојање туристичке организације општине, односно овлашћених организација • Недостатак квалитетне радне снаге • Недостатак смештајног простора • Лоша организованост општине по питању туризма • Неразвијено приватно-јавно партнерство (локална управа, власници дворaца и паркова) • Лоша туристичка сигнализација • Нема категорисаног приватног смештаја • Неуређене пешачке стазе • Неуређена обала реке Појге у Пландишту и канала ДТД са јерменовачке стране • Недовољно развијен ловни туризам • Непостојање сувенира и оригиналног туристичког производа • Железничка пруга Бела Црква-Вршац. Пландиште -Сечањ -Зрењанин није у функцији
ШАНСЕ	**ПРЕТЊЕ**
• ЕУ интеграције • Међународна помоћ - финансијска, саветодавна • Тренд раста свести о потреби заштите културних добара • Релативно очувани природни ресурси • Јака локална иницијатива • Изградња приватних и малих смештајних капацитета • Пољопривреда у функцији туризма • Оснивање туристичко-информативног центра • Развој и интезивирање излетничког туризма • Развој конгресног туризма у сарадњи са власницима дворaца • Развој приватно-јавно партнерство (локална управа, власници дворaца и паркова) • Промоција еко туризма • Промоција здраве хране • Изградња бањских лечилишта	• Лоша економска ситуација и недостатак финансијских средстава • Неусклађеност законских регулатива • Недовољна комуникација са покрајинским и републичким нивоима власти • Могућност нарушавања заштићених природних простора и културних вредности • Недовољна сарадња са суседним општинама • Депопулација општине • Конкурентност суседних општина у домену смештаја и организованост тиуризма (Вршац и Бела Црква)

Издвојене јаке стране представљају скуп снага које у овом моменту постоје у Општини. Дефинисане снаге издвајају ресурсе на основу којих је могуће развијати туризам и представљају, поред материјалних ресурса, све позитивне карактеристике на које развој туризма у Општини може да се ослони. Један део утврђених снага има и синергетски ефекат који се испољава у садејству са другим јаким странама. У табели која означава укупну SWOT анализу сумиране су јаке тачке свих предходних делова програма.

На основу појединих елемената уочава се да Општина има могућности за развој различитих облика туризма намењених посебним интересним групама туриста. Стога је неопходно детаљније утврђивање карактеристика сегмената туристичке тражње и на основу тога креирање туристичке понуде.

Крајњи циљ SWOT анализе јесте проналажење решења за превазилажење слабих страна, како би се оне ублажиле и временом постале предности.

Процес од дефинисања слабих страна до њиховог преображаја у предности је дуготрајани захтева систематски приступ и активности. Упркос релативно мањем броју слабих страна стања туризма у Општини, оне ипак имају доминантан ограничавајући утицај на развој туризма.

Начин за превазилажење ових слабости подразумева активније укључивање локалног становништва које не сме бити условљено политичким, националним или било којим другим личним убеђењем.

Једна од могућности за повезивање локалног становништва може бити организација манифестација локалног карактера које би, између осталог, допринеле зближавању становништва и подизању свести о потреби заједничког ангажовања на различитим акцијама. Покретачи ових акција би требало да буду невладине организације и удружења грађана (којих још увек нема довољно), како би се избегао евентуални политички контекст.

Утврђене шансе за туризам општине представљају могућности које, уколико се добро испланирају и реализују, могу постати јаке стране Општине.

Велику шансу представља и успостављање туристичке организације, односно овлашћених организација (јавне установе, организације цивилног друштва), која би се бавила организацијом туризма на нивоу Општине. Као шанса је издвојени велики број пољопривредних произвођача које је могуће на директан или индиректан начин укључитиу туристичку понуду. Овај концепт је веома атрактиван и посебно интересантан за туристе изградских средина (првенствено из Новог Сада и Београда), при чему је од кључне важности начин приближавања концепта туризма и агритуризма локалном становништву, као и однос који се креира између будуће туристичке организације Општине и понуђача услуга (пољопривредника). Екстерни фактори који утичу на овај облик туризма су изузетно повољни (постоје добри предуслови за његов развој, на целој територији Војводинене постоји развијен овај облик туризма), те из тих разлога постоји шанса за успостављање лидерске позиције Општине у односу на агритуризам.

Претње које су уочене имају сличан карактер као и слабе стране, али је њихов отежавајући положај то што не зависе од Општине, него су у надлежности округа, покрајине, државе, а у појединим случајевима чак и у надлежности ширег окружења (суседне земље). Једна од кључних претњи представља свакако угрожавање животне средине, али и смањењем могућности за искоришћење потенцијала услед неадекватног односа према природној средини.

Превазилажење претњи могуће је једино уз снажну сарадњу и повезивање унутар округа, покрајине, државе и суседних земаља, а огледа се у дефинисању проблема и снажној заједничкој иницијативи за превазилажење истих.

ВИЗИЈА:

Општина Пландиште је општина са развијеном и доступном понудом у области културе, културног туризма и културно-историјских и природних добара и знаменитости.

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

- Унапредити квалитет и доступност културних, историјских и природних добара и знаменитости општине;
- Очувати културно-историјско и природно наслеђе општине;
- Промоција културне понуде и културног туризма;
- Појачати интерсекторско умрежавање;
- Именовати локације и развити боље системе означавања културно историјских ресурса;
- У оквиру образовних и културних установа конципирати програме ђачког, омладинског, културног/туристичког клуба у сврху укључивања младих у процес креативног деловања;
- Успоставити јавно приватно партнерство (власници двораца и паркова и државна управа);
- Развити здравствени туризам (изградња бањског комплекса);
- Развити ловни туризам;
- Развити спортско рекреативни туризам;
- Развити конгресни туризам;
- Туризам заснован на културно историјском наслеђу и индустријском наслеђу;
- Туризам заснован на богатом верском наслеђу;
- Развијати смештајне капацитете;
- Развијати партнерство са општинама из региона.

8. ПЛАНОВИ СА ТАЈМИНГОМ

АКЦИОНИ ПЛАНОВИ

У овом поглављу дат је списак активности које треба урадити да би се садашњи проблеми превазишли и решили, и временским оквиром када је очекивано да се одређене активности ураде. Такође, дат је приказ и одговорних страна, тј. оних субјеката који су по природи свог посла или делокруга рада надлежни да такве активности спроводе.

1. Програм: Туризам заснован на културно историјском наслеђу

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.	Израда макета двораца	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Управљачи -Удружења -КОЦ	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број израђених макета дворца
2.	Обука специјализованих водича	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Управљачи -КОЦ	2016-2026	150.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број обучених специјализованих водича
3.	Креирање интеркултуралних манифестација и садржаја	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Управљачи -Удружења -КОЦ	2016-2026	150.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-упутство -флајер -број манифестација
4.	Промоција туристичких манифестација на сајмовима и значајнијим скуповима	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Управљачи -Удружења -КОЦ	2016-2026	200.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број посећених сајмова -флајер

2. Програм: Екотуризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
5.	Изградња и опремање осматрачнице	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	1.000.00,000 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број израђених и опремљених осматрачница
6.	Обука специјализованих водича за екотуризам	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	150.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број обучених специјализованих водича
7.	Екоистраживачке туре	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број екоистраживачких тура -број посетилаца
8.	Излетничко-еколошке туре	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број излетничко-еколошких тура -број посетилаца

3. Програм: Објекти индустријског наслеђа

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
9.	Израда и постављање табли са информацијама	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	1.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број израђених табла -број места на којима је постављена табла
10.	Ревитализација циглана (Велика Греда, Пландиште)	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Власници -Удружења	2016-2026	3.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-ревитализована циглана -број посетилаца
11.	Сређивање простора око прве бушотине	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	100.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-уређен простор

4. Програм: Етнотуризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
12.	Откуп и реконструкција старих сеоских кућа	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Власници	2016-2026	5.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број откупљених старих сеоских кућа -број реконстрисаних кућа
13.	Реконструкција и адаптација етнозавичајне куће	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	5.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-реконструисана и адаптирана завичајна кућа
14.	Израда и продаја аутентичних сувенира	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Управљачи	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број израђених аутентичних сувенира –број продатих аутентичних сувенира

5. Програм: Конгресни туризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
15.	Успостављање јавно-приватног партнерства са власницима дворца	-Општина Пландиште -Управљачи	2016-2026	20.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број уговора и споразуми
16.	Опремање летњег кампа у Хајдучици (у европском центру пријатељства)	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	1.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број манифестација у летњем кампу -број посетилаца у летњем кампу

6. Програм: Спортско рекреативни туризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
17.	Изградња Трим стазе – Рojга-Маргита (обележавање, пошљунчавање, осветљење)	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	10.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-km изграђене трим стазе
18.	Изградња бициклистичке стазе	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	10.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-km изграђене бициклистичке стазе
19.	Опремање спортско рекреативних паркова за децу	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	2.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број опремљених спортско рекреативних паркова -број справа, игралишта, терена
20.	Изградња спортског центра у Пландишту	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	15.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-m^2 изграђеног спортског центра
21.	Осветљавање шеталишта у Пландишту	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	37.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-km осветљеног шеталишта

7. Програм: Здравствени туризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
22.	Изградња бањског комплекса у Пландишту (Здравствени центар термалних вода у Пландишту)	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	198.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-површина бањског комплекса -број базена -број соба
23.	Пружање велнес и спа услуга	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	50.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број и врста пружених услуга -број посетилаца велнес и спа центра

8. Програм: Агритуризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
24.	Изградња пољопривредног музеја	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	1.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-пољопривредни музеј -број посетилаца
25.	Производња здраве хране и пића	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-количина произведене хране -врста произведене хране -број пољопривредних произвођача

9. Програм: Ловни туризам

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
26.	Изградња објекта за смештај ловаца са објектом за израду трофеја	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења	2016-2026	7.200.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-објекат за смештај ловаца -број ловаца -број манифестација -број израђених трофеја
27.	Изградња и опремање одгајалишта (фазанерија, дивље свиње, јелени лопатари)	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Удружења -Србија шуме	2016-2026	6.600.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број изграђених и опремљених одгајалишта -број дивљачи

10. Програм: Туризам посебних интереса

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
28.	Изградња неколико мањих забавних паркова	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Приватни предузетници	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број забавних паркова
29.	Улагање у додатне садржаје забавних индустрија	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Приватни предузетници	2016-2026	500.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број реализованих додатних садржаја забавне индустрије

11. Програм: Подизање нивоа изграђености и опремљености установа и домова култура

Број	Пројекат/Активност(и)	Партнери	Временски оквир	Износ и извор финансирања	Индикатори
30.	Адаптација и опремање Домова културе	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -КОЦ	2016-2026	3.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број адаптираних домова културе -број опремљених домова културе
31.	Надоградња свлачионице и сале за пробе – КОЦ Пландиште	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -КОЦ	2016-2026	2.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-m^2 надограђеног простора -број надограђених сала
32.	Реконструкција и адаптација зграде КОЦ-а	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -КОЦ	2016-2026	2.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-реконструисана и адаптирана зграда КОЦ-а
33.	Стављање у функцију летњег биоскопа и баште	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -КОЦ	2016-2026	550.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-m^2 избетониране површине -број и врста набављене опреме (пројектор, појачало, звучници) -број пројекција током године
34.	Проширење и опремање Народне библиотеке	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -КОЦ	2016-2026	1.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-број ПВЦ прозора и врата -m^2 простора
35.	Уређење и доградња градског стадиона у Пландишту	-Министарство -АП Војводина -Општина Пландиште -Спортски савез -Фудбалски клуб Слога	2016-2026	30.000.000,00 Влада РС, Покрајинска Влада, Локална самоуправа и донатори	-стадион у Пландшту -број посетилаца -број корисника

9. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Циљ мониторинга и евалуације је мерење и процена постигнутог, како би се ефикасније управљало крајњим резултатима. Мониторинг треба да обезбеди објективне показатеље да ли по решавању одређеног питања или проблема има напретка, а евалуацијом се процењује колико је напредак у функцији постизања коначног циља.

Најважнији циљеви после усвајања стратешког документа јесу обезбеђивање мониторинга, евалуације и одрживости процеса. Уколико се ови циљеви не успоставе, процес ће доживети неуспех, јер и најбоље написана стратегија не вреди уколико је људи који су надлежни за спровеђење појединих одредби не користе као алат за остварење циљева, нити уколико јавност није даље заинтересована за остварење тих циљева. Грађани имају право да учествују у мониторингу реализације акционих планова и прокламованих циљева. Међутим, мониторинг не треба схватати као надзор или контролу, већ као партнерски процес учења како се успешније решавају важна питања у заједници.

У оквиру плана мониторинга и евалуације предлажемо оснивање КОМИСИЈЕ, као неформалног тела који ће чинити заинтересоване стране и јавност, пре свега НВО, представници локалне самоуправе, институција, установа, појединаца и друга заинтересована јавност. Ово тело ће заседати најмање два пута годишње (у марту и септембру) и анализирати резултате процеса – да ли се по питању сваког појединачног дела акционог плана догодио напредак, ако јесте, колики је напредак, да ли је и колико у функцији постизања коначног циља, ако није, зашто се ништа није догодило и какве су даље активности, какви су нивои ризика од неостварења задатог циља. За анализу резултата, комисија ће користити следеће инструменте: анализа докумената, годишњих планова, пројектних извештаја, истраживања, теренске посете. Резултат рада на седницама биће документи – мишљења, препоруке и саопштења за јавност. Мишљења су описни извештаји о напретку процеса, а препоруке садрже предложене корективне мере како би се одређени ризици отклонили, циљеви боље остварили или како би се покренуле активности тамо где су изостале. Мишљења и препоруке се шаљу надлежнима за одређену активност и заинтересованој јавности. Саопштења за јавност су кратке писане форме којима се јавност обавештава о резултатима анализе на састанцима комисија и стању процеса.

10. ЛИТЕРАТУРА

1. http://www.eparhijabanatska.rs/
2. „Културно благо Србије“, Туристичка организација Србије;
3. „Верски објекти на тлу Војводине“, Туристичка организација Србије;
4. Дворски комплекс Србије;
5. „Дворци и летњиковци Војводине“, Бранка Кулић, Нови Сад 2015;
6. „Летописи општина Подунавске области“, Дробњаковић М. Боривоје, Милекер Феликс (1929) Штампарија „Напредак“ Панчево;
7. „Стари паркови Баната“ /Јасна Корач; Нови Београд: Драганић: Завод за заштиту природе Србије, 2004);
8. „Прелиставамо странице наше прошлости“ /Олга Димитровски; Београд: Dimes, 2010;
9. „Географске монографије војвођанских општина – ОПШТИНА ПЛАНДИШТЕ” / Мр Лазар Лазић; Нови Сад, 1995;
10. Завод за заштиту природе Србије, Београд, Одељење у Новом Саду - Студија „Споменик природе ПАРК ДВОРЦА ЈАГОДИЋ“, аутор текста и фотографије Јасна Корач, дипл. инж., конуслтант проф. др Љиљана Вујковић, израда карата Драган Чалакић и помоћник директора Завода за заштиту природе Србије др Лидија Амиџић;
11. Решење Одељења за општу управу и друштвене службе Скупштине општине Пландиште о стављању под заштуту државе Парка са celtis australis l. на Јагодићу, КО Стари Лец број 633-2/73-02 од 19. 10.1973.;
12. Одлука о заштити споменика природе „Парк дворца Јагодић“ („Службени лист општине Пландиште“, бр 5 /2003);
13. Одлука о заштити споменика природе „Парк дворца Јагодић“ („Службени лист општине Пландиште“, бр 10 /2013);
14. „Како су Јагодићи постали племићи“, аутор Ђуро Ђукић, објављено 03.05.2013.;
15. „Јагодићи од Крњаче“ из Википедије, Слободне енциклопедије;
16. Одлука о заштити споменика природе „Стари Парк у Великом Гају“ („Службени лист општине Пландиште“, бр 5 /2003);
17. Одлука о заштити споменика природе „Стари Парк у Великом Гају“ („Службени лист општине Пландиште“, бр 10 /2013);
18. Одлука о заштити споменика природе „Парк Дворца у Хајдучици“ („Службени лист општине Пландиште“, бр 5 /2003);
19. Монографија Подунавске области Др Владимир Морган, Штампарија „Напредак“ Панчево (1929);